

KAKO PREVAZIĆI SITUACIJU POSLE PREKINUTE SKUPŠTINE

STARE DILEME A NOVE BRIGE

Posle prekinute Skupštine Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, Izvršni odbor je više puta razmatrao nastalu situaciju i pred Savet Društva izlazio sa zaključcima i predlozima kako da se ta situacija prevaziđe stvaranjem uslova da se pripremi uspešna sednica Skupštine i da se ta sednica zakaže u pogodnom trenutku.

● Prva sednica Saveta Društva posle prekinute sednice Skupštine održana je 27. septembra. Na dnevnom redu bilo je razmatranje razloga neuspeha zasedanja Skupštine i usvajanje zaključaka o daljem radu Društva. Od 68 članova Saveta, ovoj sednici je prisustvovalo 29, što znači da tom prilikom nije postojao kvorum. Tada se smatralo da će prekinuta sednica Skupštine moći da bude uspešno nastavljena u drugoj polovini novembra ali se taj zaključak nije pokazao kao realan, te su nastavljeni napori da se dođe do predloga koji bi predstavljao osnovu za prevazilaženje podela koje nastalih povodom predloga da se sadašnje ime Društva promeni u - Savez antifašista Srbije..

● Na sednicu Saveta, održanu 13. decembra, Izvršni odbor je izašao sa kompromisnim predlogom, to jest da se prihvati ime: Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o narodnooslobodilačkoj borbi. Dosadašnje rasprave i polemike, rečeno je u obrazloženju, pokazale su da jedan broj članova Društva smatra da postojeće ime ne treba menjati. Novim predlogom, po mišljenju Izvršnog odbora, uvažavaju se njihovi prihvatljivi argumenti.

Ukoliko bi se, međutim, i dalje istrajavalo sa isključivostima, Društvo bi se našlo pred ozbiljnom mogućnošću podele od koje ne bi bilo nikakve koristi, već samo velike štete. Novim predlogom to se izbegava jer u njemu ravnopravno figuriraju i novi i svi bitni elementi starog imena, a paralelno se predviđa da se u programskim odrednicama još istaknutije naglasi borba za odbranu i afirmaciju istine o NOB-u i SFRJ.

Usvajanjem pomenutog predloga, uverenje je Izvršnog odbora, a sa statutarnim osloncem na sve što je i do sada bilo u žiži interesovanja i aktivnosti Društva, stekli bi se bolji uslovi za ukupno delovanje i uvećale mogućnosti za obnovu Društva, kao i za značajniju saradnju sa srodnim nevladinim organizacijama.

*(Opširan prikaz rasprave
na sednicama Saveta - strane 3, 4. i 5)*

POČAST ISTORIJSKIM DATUMIMA I LIČNOSTIMA

Povodom 20. oktobra - Dana oslobođenja Beograda u II svetskom ratu, delegacije Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. položile su cveće na grobove Josipa Broza Tita i narodnih heroja Koče Popovića, Peke Dapčevića i Mijalka Todorovića.

Na Titov grob cveće su u ime Društva položili Jovo Ninković, Ivo Šušnjara i Velimir Drakulović, a na Groblje oslobodilaca Beograda i grobove Koče Popovića, Peka Dapčevića i Mijalka Todorovića - Slavko Popović, Izet Jahić i Dragoljub Petrović.

Na Titov grob cveće je položeno i 29. novembra. U ime Društva učinila je to delegacija u kojoj su bili Ibrahim Latifić, Vitomir Sudarski i Mladenko Colić.

REAGOVANJE DRUŠTVA POVODOM
NEOFAŠISTIČKIH ISPADA

SUZBIJAJMO ZLO DOK JOŠ NIJE KASNO

Neonacistički ispadi u Beogradu, Novom Sadu i nekim drugim gradovima u Vojvodini izazivaju opravdanu zabrinutost građana. Zajedno sa incidentima na etničkoj osnovi, te pojave emituju loše poruke iz naše zemlje pred razgovore o Kosovu i o ulasku u Evropsku Uniju.

Dobro je što je, povodom najnovijeg novosadskog divljanja neonacista, vlast brzo reagovala i najavila oštre sankcije prema izgređnicima. Ali, pored kažnjavanja na osnovu krivičnih propisa, priroda zla zahteva mnogo šire angažovanje, to jest da se svi odgovorni faktori, od vlasti, obrazovnih i vaspitnih institucija do nevladinih i konfesionalnih organizacija, dublje i ozbiljnije pozabave uzrocima i korenima ovakvih opasnih pojava i njihovim temeljnijim uklanjanjem dok zlo ne uzme maha i dok sve ne postane kasno - ističe se u javnom reagovanju Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji od 11. novembra 2005. godine.

Pri tome je inteziviranje reformskog kursa jedna od najprečih potreba jer samo dublje promene u društvu otklanjaju frustracije i otvaraju povoljniju perspektivu mladoj generaciji. Uporedo s tim, neophodno je da se preispitaju i svi segmenti politike koja najneposrednije utiče na svest i poglede uopšte a naročito mladih ljudi. Nikome kome je stalo do istinskog prosperiteta i preobražaja čitavog našeg društva ne bi smelo da bude svedjedno na kojim se vrednostima i na kojoj se istorijskoj svesti vaspitavaju i obrazuju mladi građani ove zemlje koji treba da budu glavni činilac njenog razvoja i napretka.

Treba preispitati i korigovati sva ona ponašanja koja povlađuju kultu nasilja, počev od psovki i tuče u parlamentu, nesrazmerno visokih poslaničkih plata naspram siromaštvu građana do veličanja haških optuženika kao ratnih heroja, od TV i filmskog repertoara kojim se povlađuje kiču i brutalnom nasilju, pa do neosnovane reinterpretacije bliske prošlosti čime se doprinosi relativizaciji nacifašističkog zla i osnova na kojima se i danas ono obnavlja.

Imajući sve to na umu, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. smatra da aktuelne neonacističke i neofašističke tendencije nalažu svim antifašističkim snagama da deluju odlučno, organizovano i udruženo jer je odbrana i dalja afirmacija antifašističkih tekovina u interesu čitavog našeg društva i njegovog uključenja u zajednicu evropskih naroda utemeljenu upravo na tim tekovinama.

*(Ostala reagovanja i
obraćanja javnosti - strana 2)*

OGLAŠAVANJE UOČI 20. OKTOBRA

POŠTOVATI VELIKE DANE SOPSTVENE I SVETSKE ISTORIJE

Načinom na koji je u Srbiji, Državnoj zajednici i njihovom glavnom gradu obeležena jubilarna godišnjica pobede nad nacifašizmom u II svetskom ratu - Beograd se udaljio od Moskve, Londona, Pariza i zemalja saveznica u antifašističkoj koaliciji. Zato 20. oktobar - Dan oslobođenja Beograda, koristimo za još jedno podsećanje da se zvanični Beograd ne može i ne sme odricati velikih dana svoje i svetske istorije.

Oslobođenje Beograda oktobra 1944. bilo je nagoveštaj konačne pobede i značajan doprinos saveznicima koji su se borili da se u čitavoj Evropi definitivno slomi fašistički agresor. Odluka o ustanku protiv okupatora Jugoslavije doneta je u Beogradu čiji su građani tu borbu podržavali svim svojim bićem o čemu svedoče i desetine hiljada od strane okupatora pogubljenih u samom gradu i na stratištima oko njega. Današnje generacije moraju da budu svesne tih žrtava i smisla njihovog nemirenja i otpora a oni koji građane predstavljaju kao nosioci vlasti

dužni su da se, u odnosu na ovaj istorijski period, izdignu iznad užih i trenutnih političkih interesa i shvatanja.

U skladu s tim, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. ističe:

- Tekovine antifašističke borbe ugrađene su u temelje savremene Evrope, što je nedvosmisleno potvrđeno i načinom na koji je čitava Evropa obeležila 60. godišnjicu pobede nad fašizmom. Ako želi da se afirmiše kao evropski grad, Beograd tim tekovinama, koje su uostalom i deo njegovog tradicionalnog slobodarskog duha, ne može da okreće leđa.

- Beograd je dužan da se sa poštovanjem odnosi prema vremenu u kome je doživeo najveći uspon u svojoj istoriji i stekao visoki ugled u svetu. To podrazumeva i adekvatno iskazivanje poštovanja prema ličnostima koje su tu istoriju stvarale, kao i prema značajnim datumima tog perioda.

- U nedopustivo lošem stanju je više

spomenika koji podsećaju na narodnooslobodilačku borbu 1941-1945. i njene istaknute aktere. Nadomak Skupštine opštine Vračar, na primer, odavno stoji postament bez biste Nade Purić, a preko puta Skupštine opštine Voždovac više nego tužno deluje spomenik-podsetnik na ilegalnu štampariju, devastiran pre nekoliko godina. Kuća cveća u kojoj je grob Josipa Broza Tita, koju godišnje poseti više od 50 hiljada ljudi među kojima i veliki broj stranaca, prokišnjava; na ovom prostoru nema ni elementarnih sanitarnih objekata, a zelenilo u prosečnom beogradskom parku neuporedivo se bolje održava nego ovde, što je sve zajedno bruka i za mnogo manje poznati grad.

Ukazujući na ove primere koji, nažalost, nisu i jedini, smatramo da su odgovorni predstavnici Beograda dužni da se potvrde konkretnim činom a ne samo rečima, a 20. oktobar je pravi datum da ih na to podsetimo.

ZAŠTO SE DOZVOLJAVAJU
PROFAŠISTIČKA DIVLJANJA (2. NOVEMBAR)

**OSUDITI, AKO VEĆ NIJE
SPREČENO I LEŽENO**

Široko je i daleko rasprostranjena predstava o Beogradu kao gradu koji, kako je to davno rečeno u popularnom šlageru, "ruke širi svima i svima nudi ljubav istu". Taj imidž stvarale su generacije i generacije u prošlosti, a potvrđivan je i mnogim odricanjima i žrtvama, te niko nema pravo da ga blati i neumesnim ispadima dovodi u pitanje. A ako se, ipak, neko drzne da to učini, oni koji predstavljaju građane Beograda, ako vandalizam nisu sprečili, dužni su bar javno da ga osude.

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. podseća da su u poslednje vreme učestala šovinistička i ratnohuškačka ponašanja na sportskim stadionima i oko njih kojima se vređaju susedni narodi i pijetet prema nedužnim žrtvama, a slave zločini i zločinci. Neke od tih grubih ispada sankcionisaće međunarodne sportske federacije a da se pritom ne oglašavaju ni nadležne gradske i republičke institucije, ni odgovorne političke ličnosti.

Skandiranje "Nož, žica, Srebrenica" odudaraju od autentičnog beogradskog ambijenta i vređaju Beograđane. Neko od onih kojima su poverili svoje glasove to, jasno i glasno, mora da kaže u ime njih.

Isto važi i za ratnohuškačke poklike i pesme razuzdanih navijačkih skupina pa i za one koji su pre neki dan na zvanični grb susedne države stavili ustaško slovo poistovećujući tako sve građane Hrvatske sa ustašama i sugerišući da treba linču podvrgnuti neke Hrvate u ovoj sredini. Beograd takve stvari ne sme da očuti utoliko pre što se veoma žestoko reaguje na slične ispade u drugim sredinama.

U nedostatku reagovanja, stvara se utisak da su takvi ispadi ne samo dozvoljeni nego i poželjni, pa se među pripadnike mlade generacije unose nove pometnje kao da nisu dovoljne one proizvedene nasilnim proglašavanjem kolaboracionista za antifašiste i upisivanjem u udžbenike falsifikovane istorije. Pri tome se varaju svi oni koji smatraju da su sve to samo "unutrašnja pitanja". I na ovom planu polaže se prijemni ispit za ulazak u Evropu i dokazuje zrelost za zajedništvo sa svim evropskim narodima uključujući prvenstveno najbliže susede. Za Evropu sazdanu na tekovinama antifašističke borbe - strano je telo svaki oblik neofašizma i to bi, konačno, morali da shvate svi učesnici na domaćoj političkoj sceni.

**ZLOUPOTREBA "UTISKA NEDELJE" B-92
SAMOZVANI ARBITAR VREĐA
ISTINSKE ŽRTVE**

Emisija "Utisak nedelje" (B 92, 4. decembra) već je bila predmet javnih kritičkih osvrti zbog povređivanja nekih osnovnih moralnih ali i profesionalnih načela javne reči. Aršinom ideološke isključivosti neobjektivno su interpretirana zbivanja iz prošlosti sa svesnom namerom da se u sadašnjost unesu nove zabune i podele.

Tom prilikom Milan St. Protić je Miloša Minića, jednog od osnivača našeg Društva, grubo i neosnovano kvalifikovao kao ratnog zločinca, u nedostatku valjanih dokaza samo zbog toga što je bio tužilac na javnom suđenju Draži Mihailoviću.

Teza da nije bilo zločinaca kojima je trebalo suditi Protiću je bila potrebna da bi proturio svoju "istorijsku" istinu da na ovim prostorima u vreme II svetskog rata i nije bilo saradnika sa nacifašističkim okupatorima. Neće biti da je kolaboranata i kvislinga bilo samo u drugim evropskim zemljama! A možda bi ovaj Protićev recept o preimenovanju kolaboranata u antifašiste mogao da posluži, na primer, Francuzima da i oni revidiraju svoje stavove o kolaboraciji, te da jednog Petena, daleko poznatiju ličnost od Draže Mihajlovića, proglašaju za antifašistu. Možda bi, po Protićevoj izvrnutoj logici, i četničke pokolje u Vraniću, Drugovcu, širom istočne Bosne, kao i one pola veka kasnije u Višegradu, Foči, Srebrenici, trebalo proglasiti neshvaćenim činom milosrđa, humanim preseljenjem ljudi na onaj svet na osnovu Moljevićev-Dražinog programa rešavanja nacionalnih i državnih pitanja.

Ideološka zaslepljenost uvela je istoričara Milana St. Protića u ratni odnos ne samo sa elementarnim principima istorijske nauke, već i sa osnovnim moralnim vrednostima. Njegova "krunska teza" da u režimu nekadašnje Jugoslavije nijedno suđenje nije bilo pravično te da su, shodno tome, zločinci svi oni koji su sudili, a ne oni kojima je suđeno - govori da mu nije stalo da se rehabilituju nevino stradali, kojih je svakako bilo u ratnim i poratnim okolnostima bivše Jugoslavije. Protić zapravo hoće da preko takvih slučajeva opravda zločine saradnika okupatora čija su nedela apsolutno nesporna i dokazana. Time on na najgrublji način vređa žrtve, a pravi se da ih brani. U tom kontekstu, stavlja se u istu ravan sa onima koji danas osuđuju tužioce i sudije iz Haga, a haške optuženike slave kao nacionalne heroje. Takve izjave samo otežavaju normalizaciju odnosa sa bivšim jugoslovenskim republikama i ne približavaju nas Evropskoj Uniji.

SEDNICA SAVETA 27. SEPTEMBRA

CILJ JE DOGOVOR A NE UTVRĐIVANJE KRIVICE

Nije nam cilj da tražimo odgovornost za prekid rada Skupštine 25. aprila, već da dođemo do dogovora da se slična situacija ne ponovi, kao i da se dođe do najcelishodnijeg rešenja - rekao je, otvarajući sednicu Saveta, predsednik Društva **dr Radoslav Ratković**.

Nije bilo razloga da se onemogućava rasprava o promeni imena te da se zbog toga prekinu rad Skupštine, takođe je naglasio Ratković konstatujući da se pritom prešlo ne samo preko toga da je za Skupštinu predloženi dnevni red prethodno dobio saglasnost Izvršnog odbora i Saveta Društva, već se izgubila iz vida i činjenica da su u nedavnoj prošlosti kod nas menjali imena i država, i političke organizacije, i najviši politički organi. Nazivi institucija nisu, dakle, tabu tema i o tome treba odlučivati u raspravi bez tenzija uvažavajući snagu argumenata za i protiv.

Zarija Stojović je ukazao na neophodnost smirene analize neuspeha Skupštine i demokratskog odlučivanja o promeni imena Društva. Na promenu imena obavezuju i aktuelne društveno-političke okolnosti. Sa osloncem na tekovine NOB-a, akcentat mora da bude na antifašizmu jer su pogrešna shvatanja da fašizam pripada samo davnim vremenima. Sa težištem rada na antifašizmu, lakše se brane istine o NOB-u, privlače mlađi, saraduje sa srodnim nevladinim organizacijama.

Dragoljub Petrović je obrazlagao stav da na Skupštinu ne treba da se ide sa raspravom o promeni imena, a slično mišljenje zastupala je i **Jovanka Brkić**.

Po mišljenju **Ljube Babića**, neminovno je menjati ne samo ime Društva nego i, na osnovu novih izazova i stečenih iskustava, stvarati obnovljenu, na širokoj osnovi postavljenu progresivnu organizaciju. Na to upućuje i kriza u generacijskom sastavu članstva a podmlađivanje se ne može postići sa sadašnjim imenom. Mlađi nam kažu da se bavimo sobom i svojom prošlošću. Novo ime Društva treba da podrazumeva sve elemente aktuelne u savremenoj Evropi - antifašizam, demokratiju, ravnopravnost, zaštitu prava čoveka.

Mladenko Colić je naglasio da Skupština treba da nastavi prekinuti rad ali treba da se održi i okrugli sto posvećen 60. godišnjici pobeđe nad fašizmom.

Svu energiju koristimo baveći se sobom, rekao je **Svetozar Oro**, naglašavajući da je bitno da Savet sagleda

način da se uzade iz krize u koju se zapalo. Predložio je da Savet povuče svoj predlog o promeni imena Društva.

Rade Vukosav je informisao članove Saveta o antifašističkim manifestacijama u Konjicu, a **Vitomir Sudarski** naglasio da na Skupštini treba razgovarati o budućem radu Društva imajući u vidu da se sa dosadašnjim imenom teško uspostavlja saradnja sa drugim srodnim organizacijama i da to ime ne omogućava širi propagandni proboj.

Neraščišćeni problemi se kat-tad moraju raščistiti - mišljenje je **Jove Ninkovića** koji smatra da Društvo preživljava krizu identiteta, kadrovsku krizu s obzirom da je aktivan relativno mali broj članova, te motivacionu krizu. Na Skupštinu ne treba ići dok se ne napravi platforma koja pruža rešenja za izlazak iz te situacije.

Dušan Sekić vidi rešenje u transformaciji Društva u političku stranku ili pokret.

Rasprave o imenu izbacile su na površinu više pitanja bitnih za rad pa i za opstanak Društva, rekao je **Nebojša Dragosavac**. Nisu problem različita mišljenja već on nastaje oko toga da li se stvaraju uslovi da se argumenti suče u demokratskoj atmosferi, da li postoji sposobnost da se uoči prava vrednost argumenata, da li postoji sposobnost za komunikaciju sa mlađim generacijama i da li u procesu donošenja odluka obezbeđujemo uslove za ravnopravnost svih članova Društva.

Dok zemlja gori, mi se bavimo sobom, dve i po godine raspravljamo o imenu - reći su **Milenka Markovića**. Nadmudrujemo se da li je prekinuta Skupština uspeh ili neuspeh. Ne treba da se bojimo članstva, dajmo mu reč, održimo Skupštinu sa dnevnim redom koji je predložen. A ako mora da dođe do razlaza, neka to bude dostojanstveno, na način koji će omogućiti da se i posle toga saraduje u interesu onoga što nam je zajedničko.

I **Miljan Radović** je podržao stav da se u dogleđno vreme izađe na Skupštinu sa dnevnim redom koji je Savet usvojio. S obzirom da Skupštinu čini svo članstvo, slobodno se može reći da malo koja organizacija ima tako široku demokratsku osnovu za donošenje odluka. Da bi se došlo do programsko-političkog dokumenta, potrebna je dublja analiza društveno-političkih i socijalnih uslova u kojima naše Društvo danas deluje i u kojima će delovati u skoroj budućnosti i to u saradnji sa što je moguće većim

brojem nevladinih organizacija i institucija sličnih opredeljenja.

Ibrahim Latifić je rekao da ne treba žuriti sa sednicom Skupštine, te da, s obzirom na razlike u gledištima oko predloga za promenu imena, treba prethodno obaviti šire konsultacije sa članstvom. U imenu treba da ostane simbol narodnooslobodilačkog pokreta, a u Statutu se mora naglasiti ko (pojedinačno ili kolektivno) može da bude član Društva.

Po mišljenju **Ostoje Kisića**, nekome je stalo do krize u našem Društvu koje je jaka nevladina organizacija, jedna od onih koje ne žive od subvencija iz inostranstva.

Branko Latas je podržao predloge i stavove **Mladenka Colića**, **Svetozara Ora** i **Ljube Babića** i izrazio bojazan da se Društvo ne pretvori u "trojanskog konja" u koji će ući novoproklamovani antifašisti. S tim stavom u replici je polemisao **Sead Hadžović** tvrdeći da je neopravdan strah od dolaska četnika u naše Društvo.

Uz konstataciju da i dalje postoje dve opcije, **Stevu Dokmanović** se založio da se na Skupštinu ide tek pošto se učine naponi da se te dve opcije približe. Redosled tačaka dnevnog reda trebalo bi, smatra takođe Dokmanović, izmeniti kako se o promeni imena ne bi raspravljalo tek u 6. tački.

Nije mi jasno zašto se pravi bauk od imena Savez antifašista Srbije, rekao je **Josif Strunjaš**. Time se naglašava da se želi šira platforma delovanja od sadašnje pri čemu narodnooslobodilačka borba i odbrana istine o njoj ostaju osnov našeg programa. Skupštinu ne treba odlagati a ni povlačiti predlog o promeni imena.

Miladin Stanimirović je pledirao da se ne raspravlja sa strašću, "kao da se mrzimo", da se usvojenog pridržavamo, da se na dostojanstven način interpretiraju stavovi i da se demokratski prihvatiti stav većine.

"Ne krećemo od početka, rekao je na kraju predsednik **Radoslav Ratković**. Nemamo krizu zbog toga što ne radimo. Mi radimo, ali nam je stalno u podsvesti nerazrešeno pitanje imena i to stvara utisak krize. Nećemo je rešiti odlaganjem. Na osnovu programskih odrednica Društva, zauzimamo stavove o aktuelnim društveno-političkim pitanjima iako nismo politička partija. Bavljenjem pitanjima od interesa za mlađe generacije, otvaramo pristup ka njima a treba imati u vidu da sada idu u penziju oni koji su rođeni 1941. i kasnije..."

Kompromisni predlog za ime Društva (Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u) bio je na dnevnom redu sednice Saveta Društva održane 13. decembra 2005. godine. Obrazlažući ovaj predlog, potpredsednik Društva **Radovan Pantović** je naglasio da se u međuvremenu potvrdila ispravnost stavova Miloša Minića iskazanih o imenu Društva pre punih deset godina. Novo je, dodao je Pantović, što su "sede glave" u Društvu postale još belje, što se broj članova osetno proredio i što oblici agresivnog nacifašizma sve češće nameću direktnu borbu za koju su potrebni novi i mlađi ljudi, koji će tu borbu, sa pozicija našeg Društva nastaviti i kada nas ne bude bilo. Ti novi borci postoje, oni vode bitke no problem je što mi kao Društvo najčešće nismo s njima i što ne činimo sve što bi bilo nužno da oni budu sa nama i u našim redovima.

Pantović je, između ostalog, naglasio:

- Predlog novog imena Društva izraz je i želje da se otvorimo prema mlađim generacijama a izvire iz svesti da je neophodno stvarati platformu na kojoj će se okupljati i udruživati sve antifašističke snage i tako jačati akcionu sposobnost. U tom smislu upućene su nam inicijative Antifašističke akcije Novog Sada, stigla je nedavno poruka iz Subotice, a na našoj majskoj tribini povodom 60. godišnjice pobe nad fašizmom u II svetskom ratu, iskazan je i stav šire prisutan u antifašističkoj demokratskoj

PITANJE IMENA AKTUELNO OD OSNIVANJA

Treća je godina intenzivnog bavljenja inoviranjem imena Društva. To pitanje nije, dakle, novo. Još u vreme prvog okruglog stola koji se bavio problematikom stvaranja i razaranja Jugoslavije, Miloš Minić je, pod datumom 8. decembar 1995, zapisao da su se od početka stvaranja Društva među osnivačima sudarale dve koncepcije: prva, da Društvo bude ovakvo kakvo je, druga, da Društvo bude udruženje antifašista:

"Prvo je gledište - napisao je Minić - većina podržavala. Njega su nametnuli ratnici - borci, generali i bivši vojni rukovodioci NOR-a i JNA. Njihova glavna motivacija je bila da brane i odbrane narodnooslobodilački rat od napada i blačenja, i to ne samo od sledbenika četništva, već i od strane svih velikosrpskih nacionalista i ideoloških antikomunista. Ali, time je Društvo osuđeno da u njegovom članstvu preovlađuju 'sede glave'. Dok je takav karakter Društva, sumnjam da će njemu pristupiti ljudi srednje generacije i mladi. Društvo stoji pred problemom da se prilagodi mladima i srednjoj generaciji koji bi preuzeli u svoje ruke i odbranu i tradiciju narodnooslobodilačkog rata. Oni bi aktivnost Društva usmerili na aktuelna životna pitanja naroda, među kojima i na akciju protiv fašizma, nacionalizma, šovinizma, rasizma, nacionalne i verske netrpeljivosti i mržnje, za ravnopravnost svih, i kao građana i kao pripadnika različitih nacija i religija" (Miloš Minić, "Ratovi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995", str. 485).

SEDNICA SAVETA

KAD NEMA KONSENZUSA,

javnosti - da savremena odbrana antifašizma ne treba da bude svedena pretežno na neophodnu odbranu istine o antifašističkoj epopeji na ovim prostorima, već da se istovremeno ta borba mora sve više širiti na evropejstvo, modernost, demokratiju, borbu za ljudska prava i socijalnu pravdu, etiku i civilizacijske standarde, otvorenost prema drugima i toleranciju, kao uporišta današnjeg antifašističkog fronta u kome će, kao i tridesetih i četrdesetih godina prošlog stoleća, prednjačiti mladi, buntovni, obrazovani i otvoreni za novo, humano i univerzalno. Razume se, vrednosti narodnooslobodilačke borbe i borbe za istinu o njoj nezamenljiva su inspiracija i putokaz jer se svakim danom potvrđuje da su vrednosti iskovane tom borbom trajno aktuelne kao deo najširih civilizacijskih dostignuća.

- Predlog za promene u Društvu ne odnosi se, dakle, isključivo na ime već je reč i o korigovanju programske orijentacije u pravcu preuzimanja obaveze da naša organizacija, budući savez, pravovremeno reaguje na aktuelne pojave nacifašizma, šovinizma, podsticanja međunacionalne netrpeljivosti, grubog kršenja ljudskih prava, socijalne diferencijacije na štetu najširih slojeva građana. S obzirom da se ovakva orijentacija ničim ne suprotstavlja vrednostima NOB-a i antifašizma jer suštinski proizlazi iz njih, logično je da njoj treba prilagoditi i sam naziv. Time se stvaraju uslovi da se naša borba vodi još energičnije i efikasnije, što neodložno podrazumeva i odgovarajuće širenje članstva i organizacionih okvira za okupljanje novih snaga i usklađivanje rada sa novim društvenim uslovima.

- Usvajanjem predloga - SAVEZ ANTI-FAŠISTA SRBIJE - DRUŠTVO ZA ISTINU O NOB-U - u imenu bi figurirali i novi i svi bitni elementi starog imena a u predlogu programskih odrednica biće još naglašenija borba za istinu o NOB-u, za odbranu i afirmaciju te borbe i socijalističke Jugoslavije. Pri tome se polazi od nepobitne činjenice da su vrednosti antifašističke borbe jugoslovenskih naroda u temeljima savremene Evrope, te se njihovom svestranom afirmacijom podupiru napori da se Srbija nađe u ujedinjenoj Evropi zajedno sa svim narodima koji su bili udruženi u avnojevsku Jugoslaviju.

U nastavku izlaganja Pantović je citirao stavove predloženih izmena u statutarnoj odluci čime se potvrđuje da odbrana istine o NOB-u i SFRJ ostaje među ključnim zadacima i u slučaju usvajanja promene imena. To je čvrsto opredeljenje svih koji se zalažu za promene. Prema tome, netačne su tvrdnje da se promenom imena ukidaju zadaci i obaveze Društva da se bori za istinu o NOB-u i SFRJ ili, čak, da se ukida Društvo kao takvo. Eventualnim odbijanjem kompromisnog predloga preuzima se velika odgovornost za neizbežne posledice. Produžetak netolerantne rasprave u atmosferi

koja je stvorena posle prekida sednice Skupštine doveo bi u pitanje opstanak Društva, faktički bi se podsticala njegova podela i razbijanje.

Ako bismo prevideli neophodnost i odlagali vreme ovih promena na način kako je to predloženo, prokockali bismo sve ono zbog čega nas u svim delovima nekadašnje Jugoslavije smatraju doslednim tumačima temeljnih vrednosti NOB-a i socijalističke Jugoslavije, što je iskazano i nedavno u porukama iz SUBNOR-a Crne Gore i Bosne i Hercegovine, kojima se, između ostalog, podržava predlog o transformaciji našeg Društva - rekao je Pantović i pozvao na napore da se ohladi pregrejana atmosfera, uklone isključivosti u raspravi i odgovornost za budućnost Društva podigne na viši nivo jačanjem međusobnog poverenja i razumevanja.

Već na početku rasprave na sednici Saveta, **Ante Damić** je podržao predlog za ime Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u.

Svetozar Oro je potom obrazlagao, kako je sam rekao, predlog "druge strane" insistirajući da taj predlog ima isti tretman kao i predlog Izvršnog odbora. Napore predsednika Društva Radoslava Ratkovića da se u pripremi sednice Saveta dođe do konsenzusa u pogledu predloga s kojim će se izaći na Savet ocenio je kao "protežiranje jednog stava". Predložio je da se Savet odrekne inicijative o preimenovanju Društva u Savez antifašista Srbije, te da odbaci i novi kompromisni predlog - Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u jer se "time već prepoznatljivo i afirmisano ime jugoslovenskog karaktera degradira i svodi u nacionalne okvire Srbije".

Oro je zatim ponovio svoj stari predlog - Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi i Jugoslaviji, te sugerisao da Savet izrazi podršku da se "jedan broj članova Društva, koji to žele, i posebno organizuju u Savez antifašista Srbije." Sve ovo sintetizovao je u usklik "Mnogo damo - Društvo ne damo!" Na zatim postavljeno pitanje "da li su nazivi, postojeće Društvo i predloženi Savez, pravilno usmjereni na one snage koje ugrožavaju dostignuća i vrljednosti antifašističkog NOB-a, razvoja SFRJ i razbijanja avnojevske, Titove Jugoslavije u Yu-ratovima 1991-1999. godine i kasnije, ili nijesu", kategorički je odgovorio: "Dosadašnje ime - jeste, predloženo ime - nije!" Predloženi Savez antifašista Srbije, smatra Svetozar Oro, "nepravilno se usmerava na recidive poraženog i umrlog fašizma koji više od 60 godina ne predstavlja glavnu, već sekundarnu (sporednu) opasnost za pobjedničke snage antifašističke koalicije u svijetu, pa i za pobjednike i tekovine NOB-a i SFRJ. Oni koji to ne vide i ne razumiju te procese, očito ne mogu ni da shvate da nama, borcima za istinu o NOB-u i Jugoslaviji, glavna opasnost ne preti od recidiva poraženog, već presvučenog fašizma, kvistlinštva i kolaboracije u

13. DECEMBRA

GLASANJEM DO ODLUKE

revanšistički antikomunizam i naročito od razbuktalog i agresivnog velikosrpskog i velikohrvatskog nacionalizma... ne zovu se fašisti već uglavnom demokrati."

"Oni koji hoće, neka prave Savez antifašista, ja u taj tor ne idem" - reči su **Branka Kosića** koji se založio da Društvo ostane takvo kakvo jeste. Ako Društvo ne ispunjava zadatke, mišljenje je **Jove Ninkovića**, najpre treba raspravljati o programu i organizaciji a tek onda o imenu. Neshvatljivo je da organi Društva toliko insistiraju na imenu a da za to ne postoje razlozi. Proizlazi da je borba protiv savremenog nacifašizma važnija od borbe protiv obezvređivanja tekovina NOB-a i Jugoslavije, rekao je Ninković zalažući se da oba predloga ravnopravno idu na Skupštinu.

"Izvestan broj ljudi, rekao je **Radoslav Đerić**, deli antifašizam u NOB-u i današnji antifašizam. Povelili smo narod na paroli borbe protiv fašizma, zašto to danas nekim smeta. Nije suština u imenu već u prilagodavanju savremenim uslovima"

Petar Babić je ponovio svoj već ranije izrečeni stav: "Legitimno je da se formira nova organizacija. Čim se formira Savez antifašista Srbije, prvi ću se upisati. Društvo za istinu treba da ostane, ono neće niti moći da ima široku bazu..."

U raspravi se uočavaju dva prilaza, rekao je **Nebojša Dragosavac**. S jedne strane su napori da se nađe platforma za očuvanje jedinstva Društva u uslovima kada su određene promene neminovne ako se ne želi da Društvo odumre silom prirodnih zakona. S druge strane su oni koji govore o dva tora i smatraju da ništa ne treba promeniti podrazumevajući da nacifašizam danas predstavljaju uglavnom zanemarljive ekstremističke grupe i ispisani grafiti a ne i ratovi vođeni na prostorima nekadašnje Jugoslavije i politički motivi na kojima su zasnovani. Jer, kažu oni, nacifašizam smo definitivno pobedili pre više od 60 godina.

Za **Dragoljuba Petrovića** ime Savez antifašista ima partijski prizvuk, a za **Mladenka Colića** nema jugoslovenski atribut. Pridruživši se podršci predloga i obrazloženja koje je dao **Svetozar Oro**, **Šime Kronja** je izjavio da "za nametanje jednog stava ne može da bude odlučujući trenutni broj prisutnih".

Kompromisni predlog doprinosi očuvanju jedinstva u Društvu te oni koji ga ne prihvataju preuzimaju odgovornost za posledice. Ako taj predlog dobije uverljivu podršku Saveta, sa drugim predlogom se ne može ići na Skupštinu - istakao je **Zarija Stojović**, a **Vitomir Sudarski** je konstatovao da novopredloženo ime daje šansu da se Društvu priključe i drugi. Protiv je atmosfere kojom se podstiču deobe jer se "od jednog komarca ne mogu dobiti dva slona".

Uz napomenu da se uspešno može raditi i pod dosadašnjim imenom, **Rade Vukosav** je izjavio da će ostati član uz svako ime, a **Jovanka Brkić** se založila da se ide na Skupštinu kako bi odlučila većina članstva.

"Niko ne potcenjuje ono što smo dosad uradili a uradili smo čak i više nego što smo očekivali" - reči su **Ljube Babića** koji je dodao da Društvo treba da nađe svoje mesto u Srbiji gde je, inače, najkompliciranija situacija na području čitavog zapadnog Balkana. Društvo ima retroviziju, gleda u prošlost, što nije loše, ali nema viziju u smislu pogleda u Evropu. Treba upravo tako da se organizuje da kao organizacija može da se integriše u Evropu. Pojedinci su se uklopili i tako se ne možemo dogovoriti. Pitanje imena povlači se od osnivanja Društva; pridimo mu sa više širine, bez pijemontskih atributa u imenu, ali sa naglaskom u programu na saradnji sa svima s kojima smo do juče bili u zajedničkoj državi - rekao je između ostalog Babić.

Definišući Društvo kao skup multinacionalno udruženih intelektualaca koji program ostvaruju u veoma teškim uslovima, **Ostoja Kisić** se, slično Petru Babiću, založio da Društvo za istinu podrži osnivanje Saveza antifašista Srbije.

Živko Blagojević Čađa je istakao da Društvu preči gašenje ako ostane takvo kakvo jeste. "Hvalimo se da smo jedini koji branimo vrednosti NOB-a, a ako smo jedini - to je naš poraz - rekao je Blagojević izjavivši se za kompromisni predlog.

Ocenivši kompromisni predlog kao nepotpun i rogoabatan, **Branko Latas** je podržao predlog predlog **Svetozara Ore**. "Savez antifašista Srbije, rekao je, neće nikog okupiti. Doći će ravnogorci."

Po mišljenju **Miljana Radovića**, kompromisno rešenje za ime obezbeđuje jedinstveno Društvo pri čemu je "naša snaga, prvo, koliko smo jedinstveni i, drugo, koliko ćemo privući druge sa istim ili sličnim programskim opredeljenjima. Na univerzitetima se, na primer, počinju da osećaju leva gibanja a na nama je da širim socijalnu bazu našeg organizovanja i delovanja. Novo ime je zbog privlačenja mladih a i zbog toga što ova zemlja bez antifašizma ne može u Evropu. Antifašizam je idejno politička osnova i imena koje se predlaže baš kao i narodnooslobodilačke borbe".

Naglašavajući da je antifašizam univerzalna vrednost, te da nedavni fašistoidni ratovi i izraženi aktuelni neofašizam, rasizam i desni ekstremizam na našim prostorima nalažu jači intezitet antifašističkog delovanja, **Sead Hadžović** je polemizao sa gledištima da antifašizam razvodnjava Društvo: "Ako ga se mi odričemo, prepustamo ga drugima. Ako ne komuniciramo sa sredinom već samo sa srodnima sebi, kao i da ne postojimo, a novo ime treba da doprinese i uspešnijem i masovnijem komuniciranju".

Pri kraju rasprave, **Svetozar Oro** je zahtevao da sa Saveta idu dva predloga na Skupštinu te da se pre Skupštine organizuje skup na kome bi se tražio odgovor na pitanje šta su fašizam i antifašizam danas. **Radovan Pantović** je podsetio da je, u okviru napora da se dođe do saglasnosti, kom-

promisni predlog za ime formulisan izrazitom većinom u Izvršnom odboru. Takođe se suprotstavio retorici koja koristi kvalifikacije "zaklanjanje iza antifašizma" i "nametanje" smatrajući ih neumesnim za konstruktivne dijaloge.

"Ovu sednicu smo sazvali da bismo videli da li može da dođe do usaglašavanja kako se ne bismo nadglasavali, što, doduše, jeste demokratski ali nije i najpoželjnije. Razočaran sam što je dobra želja da se dođe do usaglašavanja dočekana na nož - rekao je na kraju predsednik **Radoslav Ratković**, između ostalog, dodao:

- Angažovali smo se u borbi za istinu o prošlosti, ali smo se bavili i aktuelnom problematikom. Nismo u situaciji da unosimo nešto čega već nije bilo u našoj aktivnosti. Samo konstatujemo ono čime smo se bavili i što već radimo.

- U imenu postoji nesklad koji će se povećavati. U društvenoj sredini koja nas okružuje javljaju se mnogi elementi nad kojima buja fašizam. Došle su nove snage i ako se ništa ne čini da se menja novouspostavljeni odnos snaga, ne možemo da govorimo o našoj uspešnosti i efikasnosti.

Sednica je zaključena poimeničnim izjašnjavanjem svih prisutnih članova Saveta.

REZULTATI IZJAŠNJAVANJA

Od 68 članova Saveta, sednici održanoj 13. decembra 2005. prisustvovalo je 38, kao i tri člana Nadzornog odbora.

- Za predlog Izvršnog odbora, to jest da se Skupštini predloži da usvoji ime Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u, glasao je 21 član saveta: **Ljubo Babić**, **Živko Blagojević**, **Ranko Bugarčić**, **Azra Čemalović**, **Nebojša Dragosavac**, **Radoslav Đerić**, **Sead Hadžović**, **Mirko Ivančić**, **Nikola Kmezić**, **Branko Komatina**, **Anton Lah**, **Milenko Marković**, **Radovan Pantović**, **Miljan Radović**, **Radoslav Ratković**, **Dušan Sekić**, **Miladin Stanimirović**, **Zarija Stojović**, **Žika Stojišić**, **Josif Strunjaš**, **Vitomir Sudarski**.

- Protiv ovog predloga izjasnilo se 12 članova Saveta: **Petar Babić**, **Mladenko Colić**, **Marko Kalodera**, **Ostoja Kisić**, **Branko Kosić**, **Šime Kronja**, **Branko Latas**, **Blažo Mandić**, **Jovo Ninković**, **Svetozar Oro**, **Dragoljub Petrović**, **Slavko Popović**.

- U trenutku glasanja van sale su bili: **Jovanka Brkić**, **Boško Krunic**, **Mara Naceva**, **Rade Vukosav**.

- Predsednik **Radoslav Ratković** je obavestio da su od članova Saveta koji zbog bolesti i drugih objektivnih okolnosti nisu mogli da prisustvuju sednici, pismom ili usmeno, podršku predlogu za ime Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u dalo 16 članova Saveta: **Milan Basta**, **Bogdan Čelić**, **Radiša Gačić**, **Stojan Jovanović**, **Nikola Komšić**, **Radomir Konstantinović**, **Velimir Matić**, **Ljiljana Miladinović**, **Slobodan Mrvaljević**, **Vera Mujbegović**, **Branko Pavićević**, **Nenad Petrović**, **Ilija Radaković**, **Đuro Rodić**, **Radmila Šajković**, **Gojko Zečar**.

Na taj način odlučeno je da je predlog za ime s kojim Savet izlazi na skupštinu: **Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o narodnooslobodilačkoj borbi**.

DISKUSIJA POVODOM IMENA DRUŠTVA

OTVORENO PISMO PERE DAMJANOVIĆA
18 REČI - SUVIŠE ZA IME

U našem Društvu već duže vremena vode se rasprave (u kojima sam na izvestan način i ja učestvovao) o promeni njegovog imena. U tom smislu nastala su dva shvatanja: jedno, koje zastupa zadržavanje dosadašnjeg naziva i drugo, koje zahteva njegovu radikalnu promenu. Kako i sam zastupam izvesnu promenu, tačnije korekciju sadašnjeg naziva, želim da iznesem svoje gledište.

U pogledu prve grupacije članova koji zastupaju status kvo, smatram da nisu sasvim u pravu. I to iz dva razloga: sadašnji naziv - Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945 - pre svega je predug, ima 18 reči! A sasvim su suvišna dva stava u tom nazivu. Prvo, da li je potrebno to vremensko ograničenje - na period NOB-a. Zar se i danas u našoj državi, na razne načine i u mnogim segmentima, ne iskripljuje istina ne samo o NOB-u nego i o mnogim vrednostima iz kasnijeg perioda, nastalim na temeljima NOB-a. Ali, i u periodu razvitka naše, nažalost, eks-Jugoslavije - SFRJ, i to toliko uspešne, prosperitetne i svuda u svetu izuzetno cenjene zemlje. Prema tome, nema razloga da se zadrži to vremensko ograničenje (a koje, usput da kažem, skraćuje naziv Društva od 18 na deset reči). Takođe je u nazivu suvišan i antifašistički atribut. Čemu, kada je NOB, sam po sebi, svim svojim svojstvima - kvintesencija antifašizma.

Gledište druge grupacije koje zastupa stav da se Društvo nazove - Društvo za istinu o antifašizmu u Jugoslaviji, mislim da takođe ne odgovara pravoj nameni i stvarnoj istini! I to iz ovih razloga: stav da se treba u što većoj meri prilagoditi tendencijama (ili trendovima) koji sve više dominiraju u savremenom svetu sve veće globalizacije, mislim da nije opravdan. Na prvom mestu, globalizacija ni u kom slučaju ne znači unifikaciju, ili čak jednoulje, što se sa raznih strana, sasvim neopravdano, pripisuje našem partizanskom pokretu, odnosno njegovim privrženicima. Takav naziv bi, u izvesnom smislu, značio utapanje NOB-a u opšti svetski antifašistički pokret, koji jeste progresivan i na kome se odista temelji današnji progresivni i sve demokratskiji svet širom naše planete. Ali to ne opravdava utapanje pojedinih tako evidentnih istorijskih činjenica. Potapanje nije u skladu ni s našom opštom orijentacijom odbrane istorijskih istina.

U vezi sa ovim, predlažem izlaz iz sadašnje situacije, to jest prihvatanje imena - Društvo za istinu o NOB i antifašizmu u Jugoslaviji. Mislim da ovakav naziv odgovara obema strujama, a naročito onoj koja se, između ostalog, zalaže, sasvim opravdano, za odbranu dosadašnjih rezultata Društva. Pre svega, kolosalnog izdavačkog poduhvata (oko 30 knjiga). Ovakvim nazivom ništa se ne gubi a ta izdanja ne bi otišla u arhivu. Međutim, to bi se svakako desilo ako bi se prihvatio predlog druge struje.

Na kraju, umesto toliko rasprava i, rekao bih, nesmotrenog trošenja snaga na nepotrebnim pitanjima i raspravama, bilo bi

neuporedivo korisnije usmeriti sve svoje snage na stvarnu odbranu istine o mnogim neospornim vrednostima naše najnovije istorije koja se, nažalost, gotovo potpuno ignoriše, omalovažava, pa i široko falsifikuje na razne načine od strane mnogih segmenata sadašnjih vladajućih struktura naše države.

(Pismo je objavljeno u listu "Danas". U međuvremenu, Pero Damjanović je čelnicima Društva uputio predlog da ime bude - **Savez antifašista i privrženika istine o jugoslovenskom NOB-u**).

DRAGOSLAV DIMITRIJEVIĆ BELI
NEKA BUDE SAVEZ,
A OSTANE DRUŠTVO

Na Skupštini Društva nisam bio u prilici da izložim svoje mišljenje o imenu jer je ona prekinuta na način koji nikom ne prilici a kamoli sedim glavama. Doživeo sam to i kao izraz totalitarne svesti vinovnika ovog nemilog događaja.

Predlog druga dr Pere Damjanovića za promenu naziva Društva, objavljen u listu "Danas", nije mnogo kraći od postojećeg niti odražava potrebu za stvarnom promenom čemu teži deo članstva. U vreme osnivanja Društva, nije izabran dobar naziv. Meni se čak čini da taj naziv ne izražava ni osnovno statutarno opredeljenje da se brane pozitivne tekovine NOR-a, a ne odgovara ni praksi Društva koje reaguje i na aktuelna zbivanja koja nisu u direktnoj vezi sa NOB-om. S obzirom na svoje stvarne mogućnosti, Društvo je učinilo impresivan napor da se istinito interpretira NOB a činiće to i ubuduće bez obzira kako se bude zvalo. Ali, ono ne treba da se ograniči samo na to, iako ga postojeće ime upućuje isključivo na određeni vremenski period i samo na odbranu istine o NOB-u.

Uglavnom se govori o NOB-u ili NOR-u i antifašizmu a po strani ostaje činjenica da je to istovremeno bila i revolucija. Pored oslobođenja zemlje, NOR je doneo i republikanski oblik vladavine, federativno uređenje, stvaranje republika pa i Republike Srbije koje u Kraljevini nije bilo, ravnopravnost građana, naroda i polova, solidarnost, pravo glasa ženama, omladini, vojsci, ogromna prava u oblasti rada, školovanja, zdravstva, nasleđa...Ko danas zna da u toliko hvaljenoj Kraljevini Jugoslaviji omladina nije imala pravo glasa dok ne odsluži vojsku, da žene nisu imale pravo glasa, da su za njih postojala i druga zakonska ograničenja u pogledu zapošljavanja, nasleđivanja i slično. Žene i devojke su u skupštine i politički život uopšte uveli komunisti; građanskim strankama u Kraljevini to nije bilo ni u programu a o programu ravnogoraca da se i ne govori...Komunisti i protagonisti NOB-a afirmisali su bratstvo boreći se protiv bratoubilaštva. (Protivnici NOB-a i ostrašćeni antikomunisti bratstvo, na primer, danas u Srbiji pominju u negativnom kontekstu. Previđaju ne samo osnovne poruke francuske buržoaske revolucije nego i reči svetog Save u koga se inače svesrdno zaklinju: "Reč bratstvo je lako svakome izreći, al' kad se izgu-

TVRDNJA POKRAJINSKOG KOORDINACIONOG ODBORA

"GLAS ISTINE" - NEOBJEKTIVAN

Posle broja "Glasa istine" u kome je dat prikaz neuspele Skupštine Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji, u sedište Društva stigla je iz Novog Sada informacija o zaključcima Pokrajinskog koordinacionog odbora u kojoj se navodi:

- "Glas istine" prvi put nije objektivno prikazao raspravu povodom predloženog dnevnog reda na Skupštini kvalifikujući kao grupu suprotstavljenu ostalim delegatima one članove Društva koji su tražili da se izostavi rasprava o promeni imena Društva.

- Radi se, u stvari, o realno prisutnoj

podeli članova Društva oko pitanja promene imena pri čemu i jednu i drugu grupu čine dugogodišnji istaknuti članovi Društva

- Nema naprednjaka i konzervativaca već normalnih članova koji nose sopstvena mišljenja a ne mišljenje kolektiviteta rukovodstava ili podružnice.

- Ne navodi se kako su se delegati te iste skupštine izjašnjavali glasajući za i protiv određenih predloga.

- Beogradski deo Društva podeljen je oko podele imena, kao što je slučaj i u novosadskoj podružnici koja nije listom za promenu imena.

- Ne mogu se argumenti za promenu imena tražiti i nalaziti u vojvođanskom delu Društva, podružnicama u Sremskoj Mitrovici i Pančevu koje možda i jesu za to, a svakako ne i u novosadskoj.

- Mora se tražiti kompromis tako da u imenu ostanu pojmovi NOB i istina.

Ovi navodi nameću mnogo pitanja i komentar.

- Ocena o objektivnosti ili neobjektivnosti "Glas istine" bila bi uverljivija ako bi se navelo da je nekom govorniku (ako jeste) imputirano nešto što nije rekao, odnosno da je prećutan neki bitan izgovoreni stav. List je ravnopravno registrovao različita mišljenja izrečena na samoj skupštini ili u polemikama na stranicama "Danasa". Ako i Koordinacioni odbor koristi termin "grupa" da bi označio više pojedini

ČLANARINA ZA 2006 - 300 DINARA

Godišnja članarina i za 2005. je 300 dinara, a za učenike i studente - 100 dinara. Članovi čije je materijalno stanje nepovoljno mole se da, umesto punog iznosa članarine, uplatom simboličnog iznosa potvrde svoju pripadnost Društvu da bi na taj način i dalje bili registrovani kao redovni članovi.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Društva, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

**Vojvođanska banka - filijala Beograd
Naziv: Društvo za istinu o antifašističkoj
narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945.**

Članovi, prijatelji i simpatizeri Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Borbu za ostvarenje programskih ciljeva i širenje svog uticaja Društvo u značajnoj meri vodi uz pomoć izdavačke delatnosti - štampanjem i distribucijom knjiga i publikacija. Da bi se realizovao što veći broj ovih projekata i tako vrednosti za koje se Društvo zalaže postale dostupnije što širem krugu ljudi a posebno pripadnicima mlađih generacija, neophodna je pomoć članova u dva pravca - da se obezbedi podrška šireg kruga donatora koji bi učestvovali u realizaciji pojedinih izdanja i, drugo, da se uključe u distribuciju izdanja Društva. Sve članove koji u tom smislu mogu da pomognu ili imaju odgovarajuće ideje Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon (011) - 43-07-43, svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

bi teško ga je steći; čuvajte ga zato kao oka oba, to vam je amanet sa Hristovog groba...")

Nesumnjivo je da sve te tekovine treba braniti u savremenim okolnostima a ne baviti se samo istinom o NOB-u na šta usmerava postojeće ime Društva. Da bi se u tome imalo uspeha, neophodno je stvarati osnovu za omasovljavanje Društva pa ga i imenom treba činiti privlačnim za pripadnike mlađih generacija, a i za jaču materijalnu podršku njegovim aktivnostima. Pri tome je mnogo pojmova koji bi mogli da figuriraju u imenu - sloboda, ravnopravnost, solidarnost, mir, socijalna pravda, bratstvo, jednakost, republika, pravo na rad - sve su te vrednosti neposredno povezane sa tekovinama NOB-a. Po svom karakteru su trajne i univerzalne i kao takve pružaju mogućnost povezivanja i saradnje sa drugim srodnim organizacijama.

Mnogo je razloga koji nalažu da se ime menja pa i taj što u sadašnjem figurira Jugoslavija koje više nema a Društvo deluje u

Srbiji. A pošto jedan deo članova beskompromisno brani postojeće ime, da se oko toga ne bismo iscrpljivali i kvarili drugarske odnose, Savez antifašista Srbije i Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u mogu da postoje odvojeno a da ostanu u odnosima drugarstva i saradnje.

ZARIJA STOJOVIĆ

IME USKLADITI S VREMENOM U KOJEM ŽIVIMO

Sadašnji, to jest savremeni uslovi u kojima živimo i radimo, a posebno sve ono što se u poslednje vrijeme desilo i danas zbiva u Srbiji, zahtijevaju promjenu imena Društva, s tim da težište njegove aktivnosti bude na antifašizmu u Srbiji. Izvorne tekovine NOB-a i dalje, međutim, ostaju polazište i putokaz, kao što i odlučno zalaganje za odbranu i afirmaciju istine o toj borbi - ostaje stalna obaveza.

Savremena zbivanja suočavaju nas s neophodnošću da blagovremeno uočavamo i prepoznavamo sve oblike neofašizma kako bismo im se uspješnije suprotstavljali uviđajući da neofašizam i u Srbiji, ali ne samo u njoj, buja na tlu nacionalšovinizma i kleronacionalizma. Imam pritom u vidu i zajedničko djelovanje veće grupe četnički orijentisanih intelektualaca i Srpske pravoslavne crkve sa mitropolitom Amfilohijem na čelu, ideološkim sledbenikom klerofašiste Nikolaja Velimirovića. Knjiga koju su objavili u Crnoj Gori drsko blati tekovine antifašističke narodnooslobodilačke borbe a partizani se nazivaju najpogrdnijim imenima. Razumije se, naišla je na odlučan odgovor ne samo Republičkog odbora Saveza boraca Crne Gore i njegovih opštinskih organizacija, nego i svih državnih organa i javnih glasila u Crnoj Gori, a posebno u Danilovgradu, gdje se pojavila.

Odlučno se moramo suprotstaviti dosta raširenom uvjerenju da fašizam pripada davnim vremenima i ideologijama, da je prohujala istorijska pojava, te da ga kod nas uopšte nema. Moramo se suočiti sa realnošću da neofašisti i danas planski rade nastojeći da, naročito među mladima, stvore iskrivljenu sliku o prirodi i smislu antifašizma. Posebno im je stalo da četnike i druge kolaboracioniste fašizma u II svjetskom ratu predstave kao, kako kažu, "izraz poštenog nacionalnog zanosa". Na tim i takvim osnovama donet je i sramni zakon o izjednačavanju četnika i partizana uprkos nepobitnim istorijskim činjenicama i osudi demokratske međunarodne javnosti.

Na nama je da argumentovano ukazujemo na smisao antifašističke ideje, da širimo front otpora neofašizmu, da na mlade prenesemo antifašističku baštinu, ojačamo ih moralnom snagom koja izvire iz antifašističke borbe. Obaveze i odgovornosti u našem Društvu sve više moramo prenositi na mlade a da bi ih oni prihvatili, organizaciju Društva pa i njegovo ime, neophodno je prilagoditi tako da mladima budu bliski i privlačni.

naca sa istim stavom, ne može drugome da prigovara zbog upotrebe istog termina. Koordinacionom odboru može se, međutim, opravdano postaviti pitanje zašto organe Društva - Savet i Izvršni odbor - tretira kao grupu i stavlja ih u isti rang sa (organizovanim ili neorganizovanim) pojedincima koji su istupili protiv većinski usvojenih odluka na sednicama legalnih i legitimnih organa Društva.

● Čudno je da Koordinacioni odbor, zastupajući, navodno, pravo da svaki član izrazi sopstveno mišljenje, brani, u stvari, postupke kojima je učesnicima skupštine upravo to onemogućeno, to jest da ravnopravno raspravljaju o tako značajnom pitanju kao što je ime Društva. I dalje, dakle, ostaje pitanje ko se i zašto boji te rasprave, a zna se kome je svojstven strah od bilo

kakve promene. Takvi, verovatno, nikad nisu ni verovali u reči onog programa u kome je zapisano da "ništa nije tako sveto da ne bi moglo biti promenjeno".

● Teško je takođe shvatiti da Koordinacioni odbor, koji predstavlja podružnice i kome je isključiva obaveza da koordinira njihov rad, ima prema tim podružnicama krajnje otuđen i ignorantski odnos. Podružnice u Pančevu i Sremskoj Mitrovici, po Koordinacionom odboru, možda i jesu za nešto ali Koordinacioni odbor se pravi da to ne zna ili neće da zna i uvaži. Pa u čije on ime nastupa i čije stavove zastupa? Većine u podružnicama ili nekih pojedina u svom sastavu? Ne konstituiše li se to on u neki nedefinisani "kolektivitet" koji za sebe hoće više prava od većine (koju bi onda činili neravnopravni članovi čije se

mišljenje slabije vrednuje ili čak ignoriše) i koji se uzdiže iznad nekih drugih "kolektiviteta", konkretno - legalno izabranih organa Društva i njegovih podružnica.

● Valja, na kraju, primetiti da su u međuvremenu Izvršni odbor i Savet Društva uložili napore da se predloži kompromisno rešenje sa elementima koje je predložio i Koordinacioni odbor - da u imenu ostanu i NOB i istina, ali se, bar do ulaska u štampu ovog broja lista, nije dalo zapaziti da je Koordinacioni odbor to podržao. Oni koji su bili protiv da se raspravlja o promeni imena Društva, označavali ih kao nezavisne pojedince ili kao organizovanu grupu, odmah su glasno, jasno i energično rekli da su protiv i ovog kompromisnog predloga, iako ga je Savet Društva usvojio sa više nego ubedljivom većinom.

NA MESTU GDE JE SRBIJA LUDILA UBILA SRBIJU RAZUMA

PODSETNIK NA POGIBIJU IVANA STAMBOLIĆA

Na mestu gde je, uoči izbora u jesen 2000. godine, ubijen nekadašnji predsednik Predsedništva Srbije Ivan Stambolić, poslednjih dana oktobra 2005, otkrivena su dva obeliska. Poznato izletišta Zmajevac na Fruškoj gori okupilo je tim povodom i veći broj članova i simpatizera Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji koje je svojevremeno, čim se saznalo gde je i kako okončan život Ivana Stambolića, jednog od osnivača Društva, pokrenulo inicijativu da se na tom mestu podigne spomenik.

Idejno rešenje spomen-obeležja dao je Ivanov najmlađi brat Milun. Reč je o dva obeliska; jedan sa automobilskog

puta usmerava ka neposrednom mestu ubistva a drugi je postavljen upravo na tom mestu što je označeno i rečima na samom obelisku: "Ovde je 25. avgusta 2000. godine ubijen i zakopan Ivan Stambolić".

Neposredni organizator skupa povodom otkrivanja spomen-obeležja bio je Odbor za podizanje ovog spomenika na čijem se čelu nalazio predsednik opštine Novi Bečej Aca T. Đukić. Pored pripadnika porodice Ivana Stambolića i članova i prijatelja Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, otkrivanju spomen-obeležja prisustvovalo je i više istaknutih ličnosti političkog života.

O ličnosti Ivana Stambolića tom prilikom je sa velikim pijetetom govorio Aca T. Đukić, a predsednik Izvršnog veća Vojvodine Bojan Pajić je u svom govoru između ostalog naglasio: "Ovde je jedna Srbija ubila drugu; Srbija dželat - Srbiju žrtvu, Srbija ludila - Srbija razuma." Tome bi se mogla dodati i rečenica da je na partizanskoj Fruškoj gori Srbija Slobodana Miloševića ubila Srbiju Ivana Stambolića koji ni Srbiji a ni Vojvodini ni u kom slučaju ne bi učinio ono što su joj učinili Miloševićeva takozvana "antibirokratska revolucija" i njegov agresivni i militantni nacionalizam.

Posle ovog skupa i otkrivanja spomen-obeležja, organizatorima i prisutnima u ime porodice zahvalio se Ivanov brat Vukašin - Vule Stambolić.

Pored Izvršnog veća Vojvodine, izgradnju spomenika finansijski je podržalo više firmi iz Vojvodine i ostalih delova Srbije.

D. MILUTINOVIĆ

LEGITIMISANJE PRED KUĆOM CVEĆA

MISTERIOZNO DA MISTERIOZNIJE BITI NE MOŽE

Kao što je "Glas istine" objavio u prošlom broju, u junu prošle godine od ministra unutrašnjih poslova Dragana Jočića, u ime Društva za istinu o antifašističkom NOB-u zatraženo je objašnjenje zašto se legitimišu, uz uzimanje podataka, vođe puta organizovanih grupa koje dolaze u posetu Kući cveća radi odavanja pošte Josipu Brozu Titu. Pred brojnim svedocima ova procedura primenjena je, 25. maja, nad članom Društva za istinu o NOB-u koji je bio vođa puta grupi iz Sremske Mitrovice.

Iako pismo nije bilo njima upućeno, telefonom su se javljali predstavnici Sekretarijata za unutrašnje poslove opštine Savski venac na čijoj se teritoriji nalazi Kuća cveća i izjavili da o pomenutom legitimisanju pojma nemaju.

Tek u oktobru iz Kabineta ministra Jočića stiglo je pismo 01 broj 6867 a za savetnika ministra-šefa kabineta pukovnika Mirjanu Orašanin potpisao je neko drugi čiji se potpis ne može pouzdano pročitati. Nadležni obaveštavaju da se, nakon izvršenih provera, nisu mogli potvrditi navodi iz predstave. "U slučaju da dođete do novih podataka koji bi mogli uticati da identifikovanje policajaca, dodaje se u kratkom pismu, potrebno je da nas o istom obavestite."

Očigledno je da se i dalje vodi "dijalog pokvarenih telefona". Niti je traženo niti je za Društvo za istinu o NOB-u bitno da se identifikuju policajci koji su legitimisali i uzimali podatke. Postavljeno je pitanje zašto se to radi i po čijem nalogu jer je teško pretpostaviti da bi policajci samoinicijativno sami sebi tovarili nepotreban posao. A i da su to samovoljno učinili, bilo je za očekivanje da se čelnici nadležnog ministarstva odrede prema tom čini, to jest da se izjasne da li se to legitimisanje na tom mestu, do tog trenutka neobičajeno i neprimenjeno, može smatrati izvesnom vrstom pritiska, zastrašivanja i odvratanja. Bez tog određenja, nije odagnana sumnja da je neko, ipak, naložio mladim policajcima da "treniraju strogoću" ali je to nezgodno priznati. Jer, sam čin legitimisanja i zapisivanja podataka izvršen je na očigled pedesetak ljudi i van je svake sumnje; niko ga ne može demantovati. Da li je legitimisanje izvršio pozornik A ili pozornik B, potpuno je nevažno. Bitno je samo značenje čina predstavnika javnog reda, nezavisno od toga da li je planski ili spontano izveden.

A ako je reč o novim podacima, možda bi to mogla da bude vest da je organizaciju "Žene u crnom", nekako baš u vreme kada je Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u stiglo pismo iz Kabineta ministra Jočića, posetio policajac iz SUP-a Savski venac radi "uspostavljanja bolje saradnje", a postavljao je pitanja koja sa saradnjom nemaju veze. I što je bitnije, ova poseta doživljena je kao vid zastrašivanja jer u organizaciji "Žene u crnom" izražavaju uverenje da "smo dolaskom vlade Vojislava Koštunice ponovo postale bezbednosno zanimljive i opasne, najverovatnije zbog permanentnog zalaganja protiv poricanja zločinačke prošlosti i za kažnjavanje zločinaca".

POVODOM STOGODIŠNJICE ROĐENJA JOVANA VESELINOVA ŽARKO - VELIKAN NOB-A I POSLERATNE IZGRADNJE

Novosadska podružnica Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji organizovala je svečani skup povodom stogodišnjice rođenja jednog od čelnika narodnooslobodilačke borbe u Vojvodini i istaknutog posleratnog političkog radnika Jovana Veselinova Žarka.

U prepunoj sali Skupštine Vojvodine, nalazili su se i članovi porodice Jovana Veselinova, kao i predstavnici beogradskog dela Društva sa predsednikom Radoslavom Ratkovićem na čelu.

Učesnike svečanog skupa pozdravio je predsednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš koji je istakao ogroman doprinos narodnooslobodilačkog pokreta pobjedi antifašističkih snaga u Jugoslaviji i Evropi. Kostreš je posebno ukazao na neodrživost prakse da se zakonima menjaju istorijske činjenice i da se 60 godina posle pobjede nad fašizmom za antifašiste proglašavaju oni koji to nisu bili. Ove reči prisutni su propratili snažnim aplauzom.

Učesnicima se obratio i predsednik opštine na čijoj je teritoriji rođen Jovan Veselinov a zatim je o njegovom životu i radu govorio Boško Krunic koji je, ističući visoke ljudske kvalitete borca i političara Jovana Veselinova, posebno ukazao na Žarkov doprinos u organizovanju ustanka, u borbi za oslobođenje Vojvodine i u periodu posleratnog razvoja ove pokrajine u sastavu Srbije i Jugoslavije.

NASLOVNA STRANA NOVOSADSKOG "DNEVNIKA" VRATI SE, DRUŽE TITO!

Novosadski "Dnevnik" je 13. februara ove godine, ispod zaglavlja lista na svih šest stubaca prve strane, objavio naslov "Vrati se, družo Tito, sve ti je oprošteno!"

Reč je o komentaru rezultata ankete koju je među građanima Srbije sprovela agencija "Strateški marketing": 46,6 odsto anketiranih smatra da višestranački sistem Srbiji nije doneo mnogo dobrog a više od polovine (50,3 odsto) da se u vreme Josipa Broza Tita bolje živelo.

● Ovakvi odgovori građana Srbije nikog ne iznenađuju, komentar je sociologa Milana Nikolića, jer činjenica je da ono što su očekivali od višestranačja nije ostvareno; čak su rezultati višestranačja poražavajući. Ova ali i prethodna vlast bacaju ljudima prašinu u oči kroz neke statističke podatke koji treba da ih ubede da danas dobro žive, a realnost pokazuje da je ispod linije siromaštva 60

odsto stanovnika Srbije, radna mesta se gube iz dana u dan, nema novog zapošljavanja, privatizacija se uglavnom pokazala kao pljačka društvene i državne imovine, obogatila se šaćica ljudi. Kada se sve to pogleda, 90 odsto ljudi nisu ništa dobro osetili ni od višestranačja ni od tranzicije...

● Građani danas vide političku elitu koja je korumpirana, koja se svađa, vlast koja uživa podršku 12-15 odsto birača, ogromne socijalne i ekonomske probleme i razlike, nepostojanje političke i ekonomske strategije. A to jeste naličje demokratije koje, sasvim logično, izaziva odbojnost i strah, ističe takođe Nikolić i, uz opasku da je to doduše samo jedna strana medalje, napominje da niko ne može da ospori da se u Titovo vreme bolje živelo, da smo imali otvorene granice, putovali gde hoćemo bez viza, da nas niko nije smatrao i nazivao "krvoločnim

ubicama" sa Balkana...

● Kada građani ističu da su u Titovo vreme bolje živeli, to nije samo "žal za mladost", već prsto poređenje da danas žive deset puta gore - ističe politički analitičar profesor Darko Marinković. Kada je već tako, zdravorazumska je želja da se vrati vreme u kojem su znali da će od onoga što rade moći da žive, a ne da se bore za golo preživljavanje... To što se građani opredeljuju za jednog lidera više je simbolično nego stvarno verovanje da jedan čovek može doneti bolji život. Tom ocenom šalje se jasna poruka sadašnjim političkim strankama i političarima da su se narodu "ogadili" jer su tokom svih ovih godina gledali samo svoje uskostranačke i lične interese, a sudbina i socijalni život običnog čoveka ni u jednom trenutku nisu ih zanimali. Trgovali su ljudskim životima, a upravo to nisu smeli da čine... Srpska politička elita, i pozicija i opozicija, zbog toga mora da plati cenu; treba da siđe sa političke scene jer je istrošena i nema šta više da ponudi građanima...

NOVOSADSKA PROMOCIJA KNJIGE "TITO U DIJALOGU SA SVIJETOM" OD UTICAJNOG FAKTORA DO NERAVNOPRAVNOG SAGOVORNIKA

Novosadska podružnica Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji i agencija "MiR" ("Misli i reči"), kao izdavač, organizovali su promociju knjige Blaža Mandića "Tito u dijalogu sa svijetom". Promocija je održana u sali Muzeja Vojvodine pred više od sto članova Društva i ostalih zainteresovanih Novosađana. Kao voditelj promocije, predsednik Novosadske podružnice Ilija Drezgić iskoristio je ovu priliku da ukaže na cilj angažovanja Društva za istinu o NOB-u i njegove aktivnosti. O knjizi i povodom nje govorili su dr Duško Radosavljević, dr Ranko Končar, ambasador Slavko Šuković, autor Blažo Mandić, a u ime izdavača Živan Berisavljević.

"Koga interesuje istorija druge Jugoslavije, rekao je između ostalog dr Duško Radosavljević, ne može da zaobiđe ovu lepu knjigu. Politika nesvrstanosti, čiji je jedan od tvoraca i neospornih lidera bio Tito, kao i njegova nesumnjiva harizma, doprinosili su da Jugoslavija, iako relativno mala zemlja, bude diplomatska velesila. Time je pomagala i velikom broju novih i malih netom oslobođenih zemalja da steknu preko potrebno samopouzdanje, da sami biraju svoj put razvoja... Jugoslavija od svog doslednog puta nije imala samo diplomatsku slavu već je na temelju takve politike došlo i do realnog poboljšanja ekonomskog života i standarda građana."

"Svojim sadržajem, autentičnošću i objektivnošću, u vreme kada smo preplavljeni ne samo bedom i neznanjem, već i lažima i svesnim falsifikatima golih činjenica, za pojavu ovakve knjige nedovoljno je reći da je korisna" - reči su Slavka Šukovića koji je dodao da je knjiga nezabavljivi izvor za oblikovanje konačnih sudova o jednom periodu veoma složenih međunarodnih odnosa i spoljnopolitičke strategije i politike bivše nam zemlje koju je oblikovao i personifikovao Josip Broz Tito. Šuković je takođe naglasio da je u međuvremenu "ova zemlja od uticajnog faktora u oblikovanju međunarodnih odnosa postala samo objekat. Kao krizno žarište, više nije pamerni već izrazito neravnan savremeni sagovornik."

Posle promocije, ambasador Slavko Šuković razgovarao je sa novinarom novosadskog "Dnevnika", a taj intervju objavljen je u obimnom tekstu na drugoj stranici ovog lista.

Đ.M.

DOSADAŠNJA IZDANJA DRUŠTVA

Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. do sada je, u okviru svojih programskih aktivnosti, izdalo više knjiga i publikacija:

- "STVARANJE I RAZARANJE JUGOSLAVIJE" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- "FAŠIZAM JUČE I DANAS"
- Ilija Radaković "BESMISLENA YU-RATOVANJA" - dva izdanja
- Džasper Ridli "TITO"
- Ibrahim Latifić "JUGOSLAVIJA 1945-1990" - dva izdanja
- Milenko Marković "SRPSKO PITANJE"
- RAZARANJE SPOMENIKA KULTURE NA TLU NEKADAŠNJE JUGOSLAVIJE 1991-1995"
- Miloš Minić "PREGOVORI IZMEĐU MILOŠEVIĆA I TUĐMANA O PODELI BiH"
- "BOSNA I HERCEGOVINA JUČE, DANAS I SUTRA"
- Dr Radoslav Ratković "POLITIKA I USTAV"
- Dr Branko Latas "SARADNJA ČETNIKA SA OKUPATORIMA I USTAŠAMA (1941-1945)" - tri izdanja
- "VOJVODINA U ANTIFAŠISTIČKOJ NARODNOOSLOBODILAČKOJ BORBI (1941-1945)"
- "AVNOJEVSKI PRINCIPI I ODNOSI U SADAŠNJOJ JUGOSLAVIJI; PAKT O STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU"
- "OSVRT NA PUBLIKACIJE O REHABILITACIJI SARADNJE ČETNIKA SA OKUPATORIMA"
- Kiro Hadži Vasilev "SUDBINE SOCIJALIZMA"
- Dr Marko Vrhunec "ŠEST GODINA SA TITOM"
- Dr Dragoljub Petrović "JUGOSLAVIJA U ANTIFAŠISTIČKOM RATU 1941-1945"
- "RATOVI U JUGOSLAVIJI 1991-1999" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- Jovo Ninković "ETNIČKA SVOJSTVA RATOVA U JUGOSLAVIJI 1991-1995"
- "O USTANKU 1941. DANAS" - zbornik sa skupa "60. godišnjica antifašističkog ustanka u Jugoslaviji"
- "VELIKA PODVALA - CENČIĆ PODMEĆE TITU IZMIŠLJENE STENOGRAME" - osvrti i polemike
- Kiro Hadži Vasilev "MEDUNACIONALNI ODNOSI - BALKANSKA ISKUSTVA"
- ODBRANA ISTORIJSKE ISTINE O NOR-u I SFRJ (zbornik saopštenja i diskusije sa tribine "Da li đaci u Srbiji uče falsifikovanu istoriju")
- "ANTIFAŠISTIČKI NARODNOOSLOBODILAČKI RAT U JUGOSLAVIJI I SAVREMENOST" - zbornik sa istoimenog okruglog stola
- BEOGRADSKI OKTOBAR - povodom 60. godišnjice oslobođenja Beograda i Srbije i pobe nad nacifašizmom
- POBEDA NAD FAŠIZMOM - 60 GODINA KASNIJE (2005-1945)

IZLOŽBA POVODOM 60. GODIŠNJICE POBEDE NAD FAŠIZMOM ZAHVALNOST UČESNICIMA NOB-A

Povodom 60. godišnjice pobe­de nad fašizmom Muzej Vojvodine organizovao je izložbu koju je otvorio predsednik Skupštine Vojvodine Bojan Kostreš i tom prilikom izrazio zahvalnost svim učesnicima narodnooslobodilačke borbe 1941-1945. i odao im priznanje za doprinos pobe­di nad fašističkom pošasti.

Direktor Muzeja Vojvodine dr Ranko Končar istakao je da se ova izložba uklapa u aktuelnu potrebu da se istorijskim činjenicama odgovori na laži i falsifikate ne samo u medijima i publicistici, već, na­žalost, i u udžbeničkoj literaturi, što mora posebno da zabrine. Novom Sadu i čitavoj Vojvodini, rekao je između ostalog Končar, nije bilo svojstveno da se veliča pokret Draže Mihailovića jer četnici na ovim prostorima nisu ni imali utemeljenje. Zabrinjavaju, međutim, najnoviji incidenti pripadnika neonacističkih grupa kao što su Nacionalni stroj ili pak honveda, to jest nekadašnjih mađarskih vojnika na istočnom frontu.

Na otvaranju izložbe zapažena je prisutnost većeg broja članova Novosadske podružnice Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj bor-

bi u Jugoslaviji 1941-1945.

Izložbu je priredio istoričar Predrag Bajić, kustos Muzeja Vojvodine. On je pripremio i reprezentativni katalog za koji je napisao i uvodni tekst. U tom tekstu dat je sažet prikaz nastanka i nastupa fašizma i nacizma kao i antifašističke borbe u Vojvodini koja se razvijala u okviru jugoslovenskog antifašističkog otpora. Bajić, između ostalog, ističe:

- Uoči II svetskog rata antifašistička platforma u Jugoslaviji i Vojvodini bila je politički veoma prisutna i izražena. Narodni front imao je značajnu ulogu i u razvoju antifašističkog pokreta u Jugoslaviji, čiji su protagonisti bili pripadnici demokratskih stranaka, posebno samostal­ni demokrati i levičarske organizacije, komunisti pre svega. U Vojvodini se samostal­ni demokrati i komunisti, a u okviru Vojvođanskog fronta i drugi, bore protiv fašizacije zemlje i za njenu ustavnu i demokratsku transformaciju...Politika Narodnog fronta nastoji da na antifašističkoj platformi okupi i pripadnike nacionalnih manjina, posebno nemačke i mađarske.

- Sprovedeći politiku "čekanja pravog

momenta", diktiranu od strane kraljevske vlade i zapadnih saveznika, Draža Mihailović se prvenstveno posvetio borbi protiv partizana u kojima je video opasnost za promenu političkog sistema nakon savezničke pobe­de. Ostajanje na tom kursu i jačanje uticaja SSSR-a u međunarodnoj politici i partizanskog pokreta u zemlji dovelo je do Mihailovićeve kolaboracije, zbog čega je krajem leta 1944. odbačen od zapadnih saveznika. Nagoveštaj takvog ishoda bile je odluka Teheranske konferencije, održane istovremeno sa II zasjedanjem AVNOJ-a, kojom se NOV i POJ priznaju za jedini pokret otpora u Jugoslaviji.

- Od 20. oktobra 1944. do polovine januara 1945. na području Banata, Bačke i Baranje delovala je Vojna uprava. Njen zadatak je prvenstveno bio organizacija pozadine, snabdevanje trupa na frontu, kao i kontrola i nadzor nad imovinom napuštenih, uglavnom nemačkih imanja. Tokom njenog postojanja počelo je suđenje saradnicima okupatora, ali se zbog primene represivnih mera, naročito prema mađarskoj i nemačkoj manjini u logorima, njena uloga mora istorijski ocenjivati i kritički vrednovati kroz prizmu karaktera primenjene represije.

Đorđe MILUTINOVIĆ

PANČEVO "ANTIFAŠISTIČKI POKRET U JUŽNOM BANATU"

Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u i Opštinski odbor SUBNOR-a Pančevo predstavili su knjigu Dušana Bogdanova Senka "Antifašistički pokret u Južnom Banatu 1941-1945" koju je izdao Istorijski arhiv Pančeva, uz pomoć Skupštine opštine i više privrednih organizacija. Promocija je održana u velikoj dvorani Opštinskog veća Sindikata pred stotinak građana i predstavnika boračkih organizacija Južnog Banata.

U izboru dana i mesta ovog događaja prepoznatljivo je više simboličnih akcenata: knjiga je predstavljena u okviru obeležavanja 60. godišnjice pobe­de nad fašizmom u II svetskom ratu, 22. decembra - na dan formiranja Prve proleterske brigade, a u sindikalnim prostorijama što je podsetilo da je autor Dušan Bogdanov Senko više godina bio na čelu jugoslovenske sindikalne organizacije.

O knjizi su govorili direktor Istorijskog arhiva Pančeva Milan Jakšić, novinar, inače nosilac Partizanske spomenice 1941. Dragoslav Stefanović, član Izvršnog odbora Društva za istinu o NOB-u Vitimir Sudarski i autor Dušan Bogdanov Senko.

Inicijativa za pisanje i objavljivanje monografije o antifašističkom pokretu u Južnom Banatu pokrenuta je još sedamdesetih godina prošlog stoleća. Savez boraca Vojvodine obezbedio je tada sredstva i napisane su mnoge knjige. Započet je rad i u Južnom Banatu ali osim knjige Mladena Markova "Šta je sa otadžbinom", koja svedoči o ratnim zbivanjima u Pančevu, nije

Gotovo istovremeno sa knjigom Dušana Bogdanova Senka koja je štampana u Pančevu, pojavila se u Rumi i njegova knjiga "Donji Srem u antifašističkoj borbi 1941-1945". Ova sećanja i svedočenja posebno su značajna što sadrže i značajne podatke i činjenice o mnogim dosad nezabeleženim ili manje poznatim događajima koji dopunjuju sliku o istinitim legendama ispisanim u Sremu.

"Glas istine" će u sledećem broju dati opširniji prikaz ove knjige.

napisana hronika o Južnobanatskom partizanskom odred. Pre nekoliko godina posla se prihvatio Dušan Bogdanov, jedan od organizatora antifašističkog pokreta u Sremu i Banatu. Njegova knjiga može, uslovno, da se podeli na dva dela. U prvom se o razvoju pokreta do kraja 1943. godine piše na osnovu mnogih dokumenata a u drugom su neposredna svedočenja autora.

Počevši od 27. marta 1941, Dušan Bogdanov piše o dolasku okupatora, teror u nad narodom, progonu banatskih Jevreja, pripremanja za borbu, stvaranju logora poznatog pod imenom "Svilara", o prvim oružanim akcijama, formiranju Južnobanatskog partizanskog odreda i njegovim dejstvima, slobodnoj teritoriji, borbama za oslobođenje i stvaranje narodne vlasti. Autor dokumentovano opisuje istoriju i ulogu banatskih Nemaca, posle Srba najmnogobrojnije nacionalne skupine u južnom delu Banata i, kako kaže, "neprijatelja više" antifašističkom pokretu.

Autor beleži ulogu mnogih ličnosti u narodnooslobodilačkoj borbi. U prvom redu pominje: Sonju Marinković, Marka Kulića, Slavka Munčana, Olgu Petrov, Stevicu Jovanovića, Savu Pandurova, dr Žarka Fogaraša, Jovana Veselinova, Isu Jovanovića, Strahinju Stefanovića, Bogdana Drenču, Savu Tatića... Posebnu pažnju posvećuje Žarku Zrenjaninu, sekretaru PK KPJ za Vojvodinu i članu CK KPJ.

Dušan Bogdanov napominje: "I kada sam se služio dokumentima i već objavljenim publikacijama, i kada sam svedočio o situacijama čiji sam akter bio lično, trudio sam se da događaje predstavim onako kako sam ih u vreme njihovog trajanja video, shvatio i doživeo. Komentare sam svesno i namerno izbegavao ostavljajući ih ljudima od struke, istoričarima. To je moj skromni prilog obeležavanju 60. godišnjice pobe­de nad fašizmom..."

Pojava knjige zapaženo je propraćena u javnim glasilima. Pančevačka televizija emitovala je jednodanasovni razgovor sa autorom; "Pančevac", najstariji list na Balkanu, objavljuje u nastavcima delove knjige, a regionalni list "Start 13" dao je zapažen prilog o promociji.

Izdavač i autor poklonili su knjige svim južnobanatskim bibliotekama i opštinskim organizacijama boraca.

I. DADIĆ

FILIP VUJANOVIĆ

NOB ZAVREĐUJE TRAJNO SEĆANJE I POŠTOVANJE

Predsednik Republike Crne Gore Filip Vujanović, na centralnoj svečanosti povodom obeležavanja 60. godišnjice pobeđe nad fašizmom, rekao je, između ostalog:

- Nakon britansko-sovjetskog sporazuma o zajedničkoj borbi protiv nacističke Njemačke u julu 1941. godine, već u avgustu, pristupanjem SAD, usvojena je Atlanska povelja kojoj će se pridružiti još 15 država, čime je utemeljena antifašistička koalicija. Ispunjeni ponosom i poštovanjem, podsjetimo da je Crna Gora, u sastavu bivše Jugoslavije, bila dio te antifašističke koalicije. Atlanska povelja će biti osnova Povelje OUN jer je, pored utvrđenih pravila borbe protiv fašizma, opredijelila i načela na kojima će se urediti svijet poslije II svjetskog rata. U okviru

tih načela vrijedno je istaći zabranu teritorijalnih podjela suprotno volji naroda, poštovanje prava naroda da izabere oblik vladavine, te obavezu naroda da se odrekne upotrebe sile u međudržavnim odnosima.

- Učešće Crne Gore u antifašističkom pokretu trajno će ostati jedna od najblis-tavijih vrijednosti njene istorije. Ispunjena uzvišenim osjećanjem slobode, nemirenja sa ropstvom i okupacijom, 13. jula 1941. Crna Gora se, opštenarodnim ustankom, suprotstavila fašizmu. Za Crnu Goru i svakog njenog ustanika ovaj otpor je imao i potresno i veličanstveno značenje. On je pokazao da uzvišenost cilja i spremnost na žrtvu opredjeljuje istorijsku vrijednost jedne države daleko iznad njene veličine i brojnosti. Rijetko je u ustaničkom smislu

zabilježeno da je u borbenom stroju, sa puškom u ruci, bilo više od 45 hiljada boraca što je više od deset odsto ukupnog stanovništva tadašnje Crne Gore. Više od 37 hiljada ljudi dalo je živote u borbi za slobodu što zavređuje trajno sjećanje i poštovanje Crne Gore.

- Misija antifašizma u Crnoj Gori nosila je sa sobom, istovremeno, i drugu kapitalno važnu misiju - vraćanje nepravedno izgubljene crnogorske državnosti. Narodnooslobodilački pokret Crne Gore, vojno organizovan kroz Narodnooslobodilačku vojsku sa čak 32 bataljona, bio je organizaciono prepoznatljiv dio NOVJ, treće vojne sile na tlu okupirane Evrope koja će, na konferenciji u Teheranu, biti označena dijelom savezničke vojske na njenom izuzetno značajnom frontu.

AKADEMIK I KNJIŽEVNIK SRETEN PEROVIĆ TITO OPET MEĐU NAMA

O Titu se ponovo govori i piše - i u svijetu i na ex-YU prostorima; pa i u Državnoj zajednici *Srbija i Crna Gora*. Imena gradova s Titovim imenom (Titograd, Titov Veles, Titovo Užice, Titov Vrbas, Titovo Velenje, Titova Mitrovica, Titova Korenica) odavno su promijenjena, iako su se stanovnici nekih od tih gradova (napr. Velešani, Republika Makedonija) zadugo odupirali tim promjenama. Raspadom SFRJ portreti pokojnog Predsjednika zamijenjeni su fotosima njegovih agresivnih "potomaka"; nestali su Titovi spomenici; tek poneka (sporedna) ulica, rjeđe trg, gotovo bojažljivo podjeća na čovjeka koji je uspio da udruži i decenijama s uspjehom predvodi ranije međusobno suprotstavljene, dijelom i zakrvljene "jugoslovenske narode i narodnosti", da izbalansira različite ekonomske interese, te međusobno nesaglasne istorijske, etničke, jezičke i kulturološke tradicije.

Mnogi se s pijetetom i sentimentom sjećaju Tita, jedne od najvećih istorijskih ličnosti XX vijeka; prisjećaju se vođe moćnog jugoslovenskog antifašističkog otpora, utemeljitelja Pokreta nesvrstanih, prvog i doživotnog predsjednika SFRJ, čovjeka koji je jugoslovenskim građanima širom otvorao vrata za sve krajeve svijeta (raniji čileanski ambasador u Beogradu Enriko Berbnštajn, u reviji Ersilja, ovim je riječima propratio Titovu posjetu Čileu 1963: **"Mada je komunist, uživa simpatije Zapada, i mada je revizionista, nikome iz socijalističkog tabora nije nemio. Treći svijet mu se divi"**). Njegovi oponenti i oglašeni neprijatelji u zemlji i inozemstvu, ni malobrojni ni bezopasni, međutim, nijesu bili na istoj obali. Monarhisti, klerikalci i "demokrate" smatrali su ga komunističkim diktatorom, a oni s druge obale - renegatom koji je istrajno radio za Zapad, tj. u interesu antisovjetskog bloka. Na univerzalnom planu pratila ga je harizma vanredno hrabrog i mudrog državnika, osviještenog antifašističnog borca i predvodnika najbrojnijeg oslobodilačkog pokreta u porobljenoj Evropi, te osvijeđenog mirotvorca i autoritativnog posrednika između konfrontiranih država i vojno-političkih saveza.

Ne verifikujući sentimentalna (pri)sjećanja generacija koje su odrastale i stvaralački se potvrđivale u uslovima jugoslovenskog "socializma s ljudskim likom", pa ni Predsjednikove grijehove i mnoga onovremena ogrješenja o građanska prava jugoslovenskih državljana, nakon svega može se ustvrditi da Titova strateška opredjeljenja nije osporilo vrijeme, a neosporno je potvrdilo njegov temeljni doprinos okupljanju i akcionom usmjeravanju tzv. "trećeg svijeta", koji je uspijevao da ublaži hladnoratovsku konfrontaciju između Istoka i Zapada, pa i da obesnaži progradiranje neprijateljstva i mogućnost izbijanja globalnog nuklearnog sukoba.

(Odlomak iz teksta u "Crnogorskom književnom listu" povodom knjige "Tito u dijalogu sa svijetom" Blaža Mandića)

PROTIV FALSIFIKOVANJA ISTORIJE

Prilikom susreta delegacije SUBNOR-a Crne Gore sa predsednikom Vlade Milom Đukanovićem, kao i na sednici Predsedništva boračke organizacije, pored ostalog ukazano je na pokušaje falsifikovanja istorije koji se čine sa ciljem da se naruše vrednosti narodnooslobodilačke borbe. U tom kontekstu naglašena je potreba civilizacijskog odnosa prema spomenicima, te organizovanijeg proučavanja NOB-a. Značajna pažnja posvećena je i statusu boračke organizacije i naporima da se njeni redovi osvežavaju mlađim članstvom pri čemu se zaključuje da mlađe treba uključivati ne samo u aktivnosti već i u rukovodstva.

Neophodnost borbe protiv neofašističkih pojava i pokušaja oživljavanja četništva prisutna je u svim segmentima crnogorske boračke organizacije:

- Opštinski odbor SUBNOR-a u Kolašinu aktuelnim vlastima uputio je zahtev da se spreči nasilje koje se sprovodi pod okriljem Srpske pravoslavne crkve i rukovodstvom mitropolita Amfilohija Radovića. Pri tome se posebno osuđuje što je crnogorska ispostava ove crkve za svece proglasila ratne zločince - nekadašnje sveštenike Milorada Vukojičića i Slobodana Šiljka, kao i to što mnogim svojim aktivnostima uzdiže četništvo i unosi zlu krv na prostoru nastanjenom pripadnicima različitih nacionalnosti i vera. Pored neizostavnog Matije Bečkovića, na poslednjim manifestacijama ove vrste bilo je zapaženo prisustvo sadašnjeg srpskog ministra Velje Ilića i nekadašnjeg julovskog člника Milovana Bojića.

- Borci u Žabljaku nezadovoljni su što su lokalne vlasti, pod pritiskom neočetničkih tendencija, bez učešća javnosti, svojevremeno preimenovala Trg Durmitorskog partizanskog odreda i Titov put (od Žabljaka ka Crnom jezeru), te što su oštećena ili oskrnavljena mnoga spomen-obeležja - podsetnici na događaje i ličnosti NOB-a.

- U Danilovgradu je izdata i promovisana knjiga Branka Filipovića "Mrtvi ne zборе" - argumentovan odgovor na "Pomenik", jedan od pokušaja rehabilitacije crnogorskog četništva i kolaboracionizma. U svoje ime i u ime 22 nosioca Partizanske spomenice 1941. iz danilovgradskog kraja koji žive u Beogradu, autoru i svima koji su podržali izdavanje knjige "Mrtvi ne zборе" zahvalio se general u penziji Zarija Stojović podsećajući da se neistinama i falsifikatima ne može sakriti činjenica da je samo u ovom delu Crne Gore za slobodu u toku II svetskog rata položilo živote preko 1.450 boraca i žrtava fašizma. Njegovo pismo, pročitano na promociji, prisutni su pozdravili toplim aplauzom.

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

"DANAS", 14. DECEMBAR

**OPASNOSTI
BLANKO AMNESTIJE**

U "Utisku nedelje", 4. decembra, razgovor se vodio o opravdanosti i karakteru predloženog zakona o rehabilitaciji. Povod je, kako je naglasila voditeljka Olja Bečković, spisak objavljen u "Politici", sa imenima osuđenih i streljanih lica zbog njihove saradnje sa okupatorom. Šta je smisao predloženog zakona, šta se njime postiže, šta on znači za rodbinske potomke i naslednike i, uopšte, za društvo? Tema, bez sumnje, više nego opravdana iz više razloga: da se sazna prava istina, otklone magline, mistifikacije, preko potrebno ne samo porodicama osuđenih nego i društvu da bi se lakše okrenulo budućnosti. Kako to raditi a da se izbegne utisak o eventualnom revanšizmu ili antikomunizmu? Ozbiljnost teme ne dozvoljava da se pojednostavljenim istinama iz jednog ideološkog ugla odgovara pojednostavljenim istinama iz drugog ideološkog ugla. Nisu, međutim, svi učesnici "Utiska" tome odoleli.

Nije uopšte sporno da treba preispitivati presude izricane neposredno po završetku II svetskog rata i kasnije. Jer, ne

može biti tačno da nije bilo nepravde presuda, sudijskom greškom ili iz ideoloških razloga, ili da nije bilo i streljanja bez suđenja. Ali, sama činjenica da ima takvih slučajeva ne opravdava stanovište, isticano u pomenutom razgovoru, da su u tom periodu sve presude nepravde, te da ih treba neselektivno, en bloc, zakonski anulirati, ne ulazeći u to na čemu se baziraju (na dokazanim činjenicama zločina, ili na ideologiji). Zakonskim aktom svakako treba osloboditi krivice i vratiti dostojanstvo nevino osuđenim od strane sudova bivše Jugoslavije, ali s druge strane, bilo bi kontraproduktivno ako bi se njime rehabilitovali i stvarni počiniozi zločina od strane saradnika okupatora u II svetskom ratu. Jer, to onda ne bi išlo u prilog otkrivanju istine i stavljanju tačke na ideološke podele nastale u srpskom društvu u vremenima II svetskog rata. U interesu je istine i da se ne truje javnost neproverenim i politički motivisanim informacijama. Voditeljka je usputno spomenula često ponavljano, ali sve do danas nepotvrđenu informaciju o navodno 7.500 do 10.000 civila streljanih u Beogradu između 1944. i 1945. godine! Da je onom ko plasira tako nešto stalo do istine, taj bi, ubeđen sam, već

odavno mahao dokazima!

Kao i više puta do sada, u pojednostavljanju istine prednjačio je istoričar Milan St. Protić. On smatra da čak ni opšta rehabilitacija nije potrebna. Jer, u režimu bivše Jugoslavije ne postoji nijedno pravično suđenje. Po njemu, nisu zločinci oni kojima je suđeno, već oni koji su im sudili. Dosova vlast trebalo je, kaže Protić, da donese deklaraciju kojom bi se čitav režim jugoslovenskog "komunizma" proglasio zločinačkim. Jer, navodno, komunisti su se uspeli na vlast silom, uz pomoć Crvene armije, protiv volje većine naroda, ne samo u Srbiji, već i u svim republikama bivše Jugoslavije.

Pred Protićem, koji se ponašao kao vrhovni moralni žrec, loše su prošla i dva imena naše književne baštine - Ivo Andrić i Miloš Crnjanski. Prema Protićevoj moralnoj vizuri, oni su "moralni bednici", pri čemu Protić ostavlja utisak da ih on takvima vidi najviše zbog toga što su pristajali da žive u za njega "ozloglašenom komunizmu". Ali, ako bi to bio kriterij nečije (ne)moralnosti, onda bi se, doista, našao poveliki broj književnih imena od ugleda za koje sumjam da bi prihvatili Protićevu etiketu nemoralnosti. Uostalom, budući da je i sam živio i sticao obrazovanje u "komunističkoj" Jugoslaviji, zar mu se sopstveni kriteriji "moralne čistote" ne bi mogli vratiti kao bumerang?

Kanonadu Protićevog besa nije mogla da zaustavi ni popustljiva voditeljka, ni smireno rezonovanje književnice Svetlane-Velmar Janković. Slušajući njegov izliv verbalne agresije, neumoljivo mi se učinila još istinitijom poznata Mihnjikova sintagma: "Od komunizma gori je samo antikomunizam". Ni kao istoričar, Protić se nije poneo u skladu sa svojom strukom jer je izrekao niz istorijski neutemeljenih "istina". Kako je, na primer, mogao da pobedi oslobodilački pokret u bivšoj Jugoslaviji a da nije imao podršku većine naroda? On se nije mogao nametnuti spolja da nije imao podrške iznutra. Što se tiče spoljne podrške, nije tačno da su komunisti pobedili uz pomoć Sovjetskog Saveza koji je, čak, predstavljao smetnju, osobito u prvim godinama rasplamsavanja narodnooslobodilačkog rata; partizanima je stizala pomoć pre sa Zapada nego sa Istoka. Štaviše, usudujem se čak da pretpostavim da antifašistički pokret oslobođenja zemlje ne bi ni mogao da pobedi da nije bilo podrške zapadnih članica velike antifašističke koalicije.

Protić se, inače, s pravom obrušio na upotrebu sile od strane jugoslovenskih komunista. Doista, ne može biti opravdanja za nasilja partizana i jugoslovenskih sudova prema ideološkim neistomišljenicima. Ali, isto tako, ne mogu se previđati ni četnička nasilja prema civilima zato što su

PISMO "POLITICI"

**KAD MOŽE KORPUS,
MOGU I NJEGOVI "SLAVNI DANI"**

U "Politici" je u petak 23. decembra, na 25. strani, objavljen članak "Bez rasprave o imenima ulica" u kome je pomenut i predlog da se Zemljoradnička ulica u Kumodražu preimenuje u Ulicu Avalskog korpusa kojim je komandovao četnički major Svetislav Trifković.

Tim povodom predlažem da Kumodraž za Dan naselja proglasi 21. decembar kada je, 1943, Avalski korpus izvršio pokolj u Vraniću a zna se da su tada poklana i deca u kolevcu, a dve devojke silovane pre i posle klanja. Za dan preslave Kumodraž bi mogao da uzme 5. oktobar u znak sećanja na taj dan 1944. godine kada je Avalski korpus, sa železničke stanice Ripanj, vozom dobijenim od Nemaca, pobeo za Kraljevo i dalje prema Sandžaku da bi u Bosni štito odstupnicu nemačkim trupama koje su se povlačile iz Grčke.

Zasluge Avalskog korpusa i njegovog komandanta predlagači bi mogli da potkrepe i rečima predratnog funkcionera Demokarstke stranke, sudijske Branislava Ivkovića, za vreme rata člana četničkog Centralnog nacionalnog komiteta, koji je, posle obilaska sreza posavskog sa sedištem na Umci, jula 1944. poslao opširan izveštaj o Avalskom korpusu u kome je, pored ostalog, napisano:

"Aktivni major g. Sveta Trifković okupio je oko sebe ljude bez ugleda i sumnjivog karaktera, pa je sa ovima počeo progoniti i ubijati, pored ono malo levičara, naročito demokrate i zemljoradnike koji su pripadali bivšoj udruženoj opoziciji. Sa majorom g. Trifkovićem i njegovim saradnicima ne može se objektivno razgovarati. Oni se odmah ispreče i odmah prete ubistvom... Samo u srezu posavskom (Umka) ovi ljudi su ubili do sada 150 lica, među ovim veliki broj vrlo čestitih i uglednih ljudi. Normalan svet ovo ne može nikako da shvati. Izgleda da su ovi ljudi neki manijaci ili ludaci..."

A ako to ne bude dovoljno, može da se koristi i sačuvani dokument - pismo kumodražskog suseda (imao je kuću u Jajincima) Borislava Bore Mesarevića. Ovak saradnik beogradske četničke organizacije, koji je inače za potrebe Gestapoa i beogradske Feldkomandature procenjivao vrednost zaplenjenih stvari, 21. jula 1944. napisao je opširno pismo Draži Mihailoviću i, uz napomenu da za tačnost svih svojih navoda snosi punu odgovornost, naglasio: "Ubijaju se ljudi nemilice u okolini Beograda. Na svakom koraku čujete 'Poslaću mu crnu trojku', pa zar to da bude naš mač kojim ćemo sami sebi odrubiti glavu..."

bili komunisti ili simpatizeri komunista ili, još gore, samo zato što su druge nacionalnosti i druge vere. A to nisu samo pojedinačni slučajevi već masovni zločini, i u vremenu 1941-1945, i u poslednjim međuetničkim ratovima 1991-1999. godine. Istina zahteva osudu svih vidova i svih nosilaca nasilja.

Najbolje bi bilo da nasilja uopšte ne bude ili bar da ga bude sve manje. To je neugasla težnja ljudi. Ali je čudno da Protić, kao istoričar, previđa da sila u ljudskoj istoriji nije nastala sa Marksom i komunizmom, niti je samo njihov specifikum. Dve velike revolucije, kao što je poznato, prethodile su građanskom

nja četnika i ljotićeovaca sa okupatorom, što zahteva da se ide od slučaja do slučaja, a ne da se daje blanko amnestija.

Milenko MARKOVIĆ

"DANAS", 28. DECEMBAR ČIZME KAUBOJSKE, OPANAK OVDAŠNJI

Emisija "Utisak nedelje" (B-92, 4. decembar) već je bila predmet javnih kritičkih osvrta zbog toga što su tom prilikom povređena neka osnovna moralna i profesionalna načela. Grubo se a neosnovano nasrnulo na mrtve (Ivo Andrić, Miloš Crnjanski, Miloš Minić) koji ne mogu da se brane; jednostranim pristupom narušen je temeljni princip emisije koja podrazumeva dijalog i mogućnost da se čuju sve strane; aršinom ideološke isključivosti neobjektivno su interpretirana zbivanja iz prošlosti sa svesnom namerom da se u sadašnjost unesu nove zabune i podele.

Na sve to oglasili su se i pojedini članovi Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945. Razumljivo je da ovo Društvo ne može da pređe ćutke preko pokušaja da se jedan od njegovih osnivača Miloš Minić brzopoteznom presudom samozvanog prekog arbitra proglasi za zločinca zbog toga što je bio tužilac na javnom suđenju Draži Mihailoviću.

Pravnik i istoričar po obrazovanju, Milan St. Protić okrenuo je leđa elementarnim principima ovih naučnih disciplina i, vođen ideološkom isključivošću, u osnovnom pristupu apsolutno se, samo sa suprotnim predznakom, poistovetio sa najekstremnijom fazom ideološke isključivosti jednog prethodnog perioda. Njegova "krunska teza" da u režimu nekadašnje Jugoslavije nijedno suđenje nije bilo pravično te da su, shodno tome, zločinci svi oni koji su sudili, a ne oni kojima je suđeno - govori da mu nije stalo da se rehabilituju nevinini, stradali u okolnostima kada rat i neposredna poratna vremena nameću kriterijume i postupke teško shvatljive i neprihvatljive sa višedecenijske distance i iz mirnodopske perspektive. Protić zapravo hoće da se nevine žrtve izjednače sa zločincima čija su nedela apsolutno nesporna i dokazana, odnosno da se zločinci paušalno proglaše nevinim. On, dakle, na najgrublji način vređa nevine žrtve a pravi se da ih brani. U tom kontekstu, stavlja se u istu ravan sa onima koji danas osuđuju tužioce i sudije iz Haga, a ne one koji se tamo nalaze na optuženičkoj klupi.

Nedosledni istoričar, odnosno do mržnje ostrašćeni političar, podučava nas da na ovim prostorima u vreme II svetskog rata i nije bilo saradnika sa nacifašističkim okupatorima, te da nije bilo ni zločina a ni

zločinaca kojima je trebalo suditi. Predlažemo dr Milanu St. Protiću da u cilju međunarodne promocije ovo svoje kapitalno naučno otkriće predoči Francuzima i Italijanima, na primer, pa da i oni, na naučnoj osnovi, revidiraju svoje stavove o kolaborantima i posmrtno ih proglaše za heroje. Bar Le Pen i Berlusconi biće mu zahvalni. Predlažemo mu isto tako da u Vraniću i Drugovcu, održi predavanja i objasni da su pokolji zbog kojih je protagonistima suđeno - bili u stvari neshvaćeni čin milosrđa. Širom istočne Bosne, u Foči i Srebrenici posebno, biće potrebno više predavanja kako bi neupućene primeo svojoj naučnoj spoznaji da krvavi tragovi 1942, 1943. i oni pola veka kasnije nisu na tamošnjem tlu ostavljeni na osnovu istog ideološko-političkog programa, pod istim simbolima i sa istim ciljevima "humanog" i "demokratskog" rešavanja nacionalnih i državnih pitanja. Bez toga, opet će se doći u nesaglasje sa "prokletim Hagom". Kako se tamo sudi "braći" iz devedesetih kad su ona prethodna "braća" (po dr Milanu St. Protiću) nevinna? A pošto je, po istom autoru, Miloš Minić zločinac, neka se i Karla del Ponte zamisli...

PS

U potrazi za "pravim demokratskim brojem", gospodin M.St.P. promenio je više političkih partija. Čizme, međutim, ne menja. One kaubojske zbog kojih je, izgleda, poprimio manire nekadašnjeg Divljeg zapada pa nam rešenje "indijanskog pitanja" posredno predstavlja kao demokratski model. A čizma je čizma, dolazila sa Istoka, dolazila sa Zapada. No, nezgodan je i opanak kada uobrazi da je čizma...

Nebojša DRAGOSAVAC

"REPUBLIKA", 1-31. JANUAR ANTIFAŠIZAM - UNIVERZALNA LJUDSKA VREDNOST

U novembarskoj "Republici", Desimir Tošić izlaže kritici poglede Žike Kovačevića povodom antifašizma, juče i danas. Čini to provokativno u najboljem smislu te reči, kao retko ko u našoj novijoj polemičarskoj tradiciji. Tošiću je, kako sm izjavljuje, Kovačević drag prijatelj, ali postupa po poznatoj maksimi: "Istina mi je draža". Tošićevu kritiku Kovačevićevog teksta shvatio sam kao implicitan poziv da se svi koji bi na tu temu imali nešto relevantno da kažu - uključe u raspravu.

U okviru naznačene teme o fašizmu i antifašizmu, Tošić pokreće tri kompleksa pitanja: odnos antifašizma prema komunizmu, evropskoj ideji i demokratiji. Ključna mu je teza da pobjeda u II svetskom ratu nije bila "pobjeda jednog

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN DRUŠTVA

Žiro-račun Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka AD Novi Sad -
Filijala Beograd
Naziv: Društvo za istinu o
antifašističkoj narodnooslobodilačkoj
borbi 1941-1945, Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Društva. Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG,
Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 .

VBUBYU 22 - Vojvođanska banka
Novi Sad

Srbija i Crna Gora (Yugoslavija)

5 4 0 1 - 7 0 6 0 0 3 1 / 2 2

Društvo za istinu o NOB, Beograd

društvu. Uostalom, i demokratska društva ne lišavaju se upotrebe sile kad procene da je to u njihovom ili u interesu "istorijske misije za dobrobit čovečanstva" (Makar-tijev zakon, Hatingtonovo zalaganje za akulturaciju imigranata "milom ili silom", strategija preventivnih ratova i slično).

Moram da kažem da je na mene najznačajniji utisak ostavilo trezveno, bez imalo jeda ili osvetničkog triumfalizma, rasuđivanje književnice Svetlane Velmar-Janković. Ona nije pristala da o temi rehabilitacije razgovara motivisana porodičnim razlozima, čemu inače nisu odoleli neki drugi učesnici "Utiska". Sasvim iskreno su zvučale njene reči da zazire od svake rigidnosti u izražavanju stavova i mišljenja, te da su joj bliži uzusi građanske tolerancije. Mislim da je čitav razgovor o rehabilitaciji odvela na pravi smer kad je rekla da je jedno poništavanje svih ideološki motivisanih presuda čije su žrtve, na primer, bili i zatočnici Golog otoka, a drugo je sarad-

ČLANOVI DRUŠTVA NA JAVNOJ SCENI

(antifašističkog) shvatanja sveta nad drugim", već su njegovu potku činila "dva ideološki potpuno suprotstavljena shvatanja sveta, sovjetski i anglo-američki". Stoga mu se čini da "antifašizam nije mogao biti ugrađen u same temelje Evrope".

No, da bi se moglo tvrditi jedno ili drugo, treba poći od toga šta se može podra-

skim ili evroatlantskim" događajem ili dajući jugoslovenskom ratnom antifašizmu najširu, narodnu osnovu, bez obzira na unutrašnje ideološke podele i pobedu partizana u tom ratu.

Ako bi bilo tačno da je antifašizam isključivo "komunističko" shvatanje sveta, ispalo bi da je antifašizam izgubio smisao postojanja, odnosno nestao zajedno sa

nije moguće ni sa političke ni sa 'naučne' (zašto navod?) strane problema"! Kako je moguće imati dileme u pogledu fašističkih svojstava Miloševićevog režima ako više nema dileme da je on primenjivao praksu etničkih i kulturnih zatiranja nacionalnosti koje su stajale na putu njegovim velikodržavnim planovima? Zar to nisu fašističko-rasistička sredstva primenjivana u II svetskom ratu?

Povučen, valjda, intrigirajućom tezom o inficiranosti antifašizma "komunizmom", Tošić sasvim neopravdano ideju antifašizma suprotstavlja evropskoj ideji i demokratiji. Na jednom mestu kaže da je evropska ideja daleko jača od fašizma i antifašizma. Da je jača od fašizma, nema sumnje. Ali, zašto antifašizam, makar on bio i "komunistički", stavljati u istu ravan sa fašizmom, naspram evropske ideje? Istina, evropska ideja hronološki prethodi antifašizmu, ali joj on ne protivreči. Naprotiv, jača je. Jer, šta više može da koristi evropskom ujedinjenju od platforme koja je protiv ne samo ideoloških već i civilizacijskih podela (hrišćanstvo-islam, Zapad-Istok).

Na sličan način Tošić postupa i u pogledu relacije antifašizam-demokratija. Po njemu, "pored fašizma i komunističkog antifašizma", postojalo je, odnosno postoji i treće rešenje, juče i danas: demokratija, jedno sasvim drugo "shvatanje sveta", koje se razlikovalo i razlikuje se i danas, kako od fašizma, odnosno nacizma, tako isto i od komunističkog antifašizma. Tošić, dakle, smatra da ne postoji nekakav drugi, recimo demokratski, već samo "komunistički" antifašizam. Svakako da se suprotstavljaju demokratija i "komunistički antifašizam", ali se ne suprotstavljaju demokratija i antifašizam. Demokratija je bitno svojstvo antifašizma. Suština jednog i drugog je ista, samo što se izražava različitim jezikom i u različitom obliku (kao što se, na primer, razlikuju sistem i pokret ili politička doktrina i opšteljudski moral). Naspram tog i takvog antifašizma, demokratija nije nekakav "treći put" već je to jedan isti magistralni put ljudskih sloboda i očuvanja ljudskog roda.

Otklanjanje tih nejasnoća u pogledu demokratije i antifašizma pomoglo bi našim vlastima da otklone postojeći hronični "nesporazum" sa antifašizmom i tradicijama narodnooslobodilačke borbe iz vremena II svetskog rata. Verujem da bi to čak pomoglo bržim tokovima demokratske tranzicije, a i boljem razumevanju Srbije sa bližim i daljim okruženjem.

Saglasio bih se sa Tošićem da reći fašizam i antifašizam ne treba olako uzimati u usta ali, imajući u vidu neofašistička događanja na javnoj sceni, ne bih prihvatio da ih ne treba i "prečesto izricati".

Milenko MARKOVIĆ

DR MLADENKO GOLIĆ U "POLITIGI" I NA TELEVIZIJI

Između dva broja "Glasa istine" bili su izuzetno zapaženi i nastupi dr Mladenka Colića na javnoj sceni:

o Povodom Dana pobeđe nad fašizmom učestvovao je u emisiji "Klopka" na BK-televiziji;

o Povodom 20. oktobra - Dana oslobođenja Beograda u II svetskom ratu takođe se pojavio pred televizijskim gledaocima učestvujući ovoga puta u emisiji Studija B;

o Poslednjih dana decembra 2005. godine "Politika" je u deset nastavaka objavila feljton "Narodnooslobodilačka borba - operacije do pobeđe" čiji je autor dr Mladenko Colić. Autor je čitaocima predstavljen kao pukovnik JNA u penziji, učesnik NOR-a koji je doktorsku tezu odbranio u Centru visokih vojnih škola JNA, bio redovni profesor vojne istorije u Vojnoj akademiji a objavio stotinak naučnih i stručnih radova među kojima i nekoliko knjiga.

zumevati pod pojmom "antifašizam". Po mom mišljenju, antifašizam koji je u u borbi protiv nacizma u II svetskom ratu usavezničio dva ideološki suprotstavljena sistema - izražavao je u nekim značajnim elementima ljudskog življenja nadideologijsko, humanističko, pa u tom smislu i evropski jedinstveno shvatanje sveta. Ideološka suprotstavljenost bila je potisnuta u interesu egzistencijalnog opstanka čitavih naroda, odbrane najširih ljudskih prava, pre svega prava na život, ravnopravnost naroda i kultura. U tom smislu, antifašizam je mogao i biti ugrađen u temelje ratne i poratne Evrope, a preko UN i u temelje sveta. Mada su nakon pobeđe nad fašizmom ideološke suprotstavljenosti ubrzo izbile na površinu svetske političke scene, što je svet dovodilo do ivice atomskog samouništenja, potreba nadideološkog ujedinjavanja Evrope nadživela je tu podelu.

U čemu je defekt Tošićevog razumevanja antifašizma? Po mom poimanju suštine, u tome što on tom pojmu pripisuje isključivo ideološki sadržaj i to sadržaj samo jedne, sovjetske strane. Zato ga vidi isključivo kao "komunistički antifašizam" i pa ga, kao takvog, protivstavlja demokratiji.

Nesporno je da su postojala ratna i poratna nastojanja Sovjetskog Saveza, pa i jugoslovenskih partizana, da koncept antifašizma prisvoje i uliju mu svoju ideologiju. Antifašizam je i terminološki i politički lansiran u svet na Petom kongresu Kominterne 1935. godine. Međutim, antifašizam nije bio isključivo komunistička platforma ni dok su postojali Kominterni i Sovjetski Savez. To na izvestan način potvrđuje i sam Tošić nazivajući savezničku proslavu pobeđe nad fašizmom "evrop-

komunističkim sistemom. To se, kao što je poznato, nije desilo. Činjenica da je antifašizam ne samo opstao već i sve više postajao evropska identifikacija - samo je potvrda njegove univerzalne ljudske vrednosti. U tom smislu, antifašizam je potreba koja ne zastareva. Osude neonacističkih izgreda u današnjoj Srbiji nisu inspirisane "komunističkom ideologijom" već brigom da se oživljavanje tog zla spreči dok ne postane kasno. Ovogodišnja proslava 60. godišnjice pobeđe nad fašizmom u Moskvi (gde nas, nažalost, nije bilo), kao i ona iz 1945. godine, nedvosmisleno potvrđuju nekomunistički, odnosno evropski utemeljeni antifašizam. On tek danas predstavlja jedinstveno (neideološko) shvatanje sveta koje zaslužuje da bude i u temeljima Evropske Unije. Dva su datuma koja Evropa obeležava: Dan pobeđe nad fašizmom i Dan žrtava kristalne noći, čime potvrđuje svoju privrženost idejama antifašizma.

Taj opšteljudski karakter antifašizma bio bi izneveren samo u dva slučaja: ideološkim sektašenjem koje bi isključivalo širinu pokreta ili u slučajevima takvog shvatanja širine kada se pod zastavu antifašizma preporučuju i nude kolaboracionističke snage (četnički kolaboracionizam) ili pripadnici vojnih formacija u sastavu Hitlerove ratne mašine (mađarski Honved, na primer).

Ne bih ulazio u to koliko je Tošić u pravu kad kritikuje klasifikaciju diktatorskih sistema ili antifašističkih zemalja u knjizi Lorena Brita, jer nisam imao prilike da se s njom upoznam. Ali mi je, priznajem, čudno zazvučalo kada Tošić, na pitanje da li se režim Slobodana Miloševića može lako uvrstiti u fašističke, odgovara da "to

PROMOCIJA KNJIGE "TITO U DIJALOGU SA SVIJETOM"

BILO JEDNOM, IZBRISATI SE NE MOŽE

U organizaciji Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji i izdavača - novosadske agencije "Misli i reči" (MiR) u beogradskom "Media-centru" predstavljena je knjiga "Tito u dijalogu sa svijetom" čiji je autor višedecenijski Titov saradnik Blažo Mandić a o čijem je izlasku iz štampe "Glas istine" svoje čitaoce informisao u prošlom broju.

Pojavlivanje ove knjige pobudilo je veliko interesovanje o čemu svedoči i impozantan broj prisutnih na promociji među kojima je bio i veliki broj nekadašnjih jugoslovenskih ambasadora i drugih istaknutih ličnosti tadašnjeg političkog i kulturnog života. O knjizi su tom prilikom govorili nekadašnji ambasadori Živorad Kovačević, Dušan Lazić i Živan Berisavljević, kao i urednik "Glas istine" Nebojša Dragosavac.

"Izdavač je na ovaj način dao trajni doprinos obeležavanju dve značajne godišnjice s obzirom da se knjiga pojavila u godini kada se navršilo četvrt veka od Titove smrti i 60 godina od savezničke pobeđe nad hitlerovskim antifašizmom" - rekao je Živan Berisavljević a ostali govornici su, između ostalog, naglasili:

○ Ovo je dobra i potrebna knjiga. Mi imamo malo kompetentnog i pouzdanog svedočenja i malo dobrih knjiga o tome vremenu koje bi neki da izbrišu. Svakako da ne smeta kritičnost prema ondašnjoj Jugoslaviji i njenom lideru. Naprotiv, ona je potrebna i za kritičan stav ima puno razloga. Ali, nema uravnoteženih i ozbiljnih analiza; sve se svodi na površnu i ostrašćenu publicistiku.

○ Tito je pokazao istinski talenat za diplomatiju i pregovaranje, ponašao se slobodno i neusiljeno, umeo je da ostvari neposredan i sadržajan dijalog sa sagovornicima, od šefova nerazvijenih afričkih zemalja do lidera zapadnog i istočnog bloka.

○ U vreme kada je nastala, postepeno se uobličavajući, politika nesvrstanosti imala je puno smisla. Nije mogla da uzdrma tadašnju blokovsku podelu i oštre suprotstavljenosti, ali je omogućila vrlo velikom broju zemalja sa svih kontinenata da kažu da je njihova vizija sistema međunarodnih odnosa drugačija te da ne pristaju da bez prava glasa budu jednostavno ubrojani u jedan ili drugi blok.

○ Ne stoje tvrdnje da je Tito zbog nesvrstanosti zapostavio druge važne zemlje, posebno u Zapadnoj Evropi. On je vrlo rano osetio značaj evropske integracije, izrazio spremnost za saradnju i skoro vizionarski ocenio značaj francusko-nemačkog pomirenja kao temelja procesa evropskog ujedinjenja.

○ O izuzetnom uvažavanju Tita kao iskusnog državnika, poslednjeg iz plejade ratnih i posleratnih lidera, svedoče mnogi neuobičajeni znaci pažnje. Prilikom tehničkog sletanja Titovog aviona u Teheranu, iranski šah dolazi na aerodrom; Kalagan je došao po Tita da se zajedno odvezu u Bakingemsku palatu a engleska kraljica je izašla da ga sačeka (tu počast je doživeo još samo De Gol); Žiskar d'Esten je zbog Tita došao na aerodrom sa predsednicima Skupštine, Senata i svim članovima francuske vlade; belgijski kraljevski par da dočekuje i ispraća na aerodromu, a američki predsednik Karter je strčao niz stepenice Bele kuće do automobila kojim se Tito dovezao...

○ Autor Blažo Mandić ne kaže direktno ali to projevava sa svake stranice njegove knjige: Tita ne treba braniti, dovoljno je na svetlo dana izložiti nepobitne činjenice. Čini se da tako intonirana knjiga "Tito u dijalogu sa svijetom" izlazi pred čitaoce u pravom trenutku. Dugo smo, naime, bili zapljusnuti poplavom pomodnih pljuvačkih tekstova o Titu s kojima je bilo neuputno polemizati jer bi im svaka polemika pridavala važnost koju ne zaslužuju. Podsticala ih je zvanična propaganda da poput dimnih bombi odvrte pažnju od stvarnih životnih problema i da se od odgovornosti zaštite oni koji su doveli do haosa a nesposobni su da pronađu rešenja za izlazak iz krize. Na istom imenitelju borbe za vlast i, prvenstveno, za materijalne pozicije, našli su se najekstremniji desničari i takozvani levičari. I jedanima i drugima, Tito kao simbol jednog vremena, bio je trn u oku.

○ Maticom svog sadržaja, knjiga podseća na ono što je svojevremeno bilo predstavljeno u krupnom planu i što je bilo uočljivo već i na prvi pogled. Istovremeno se, međutim, kazuje da "nije sve teklo idilično kako je na javnoj sceni izgledalo". Nisu se svi sagovornici sviđali Titu i nije se razgovaralo samo o prijatnim temama i u povoljnim okolnostima. Rvao se Tito sa Rusima od Hruščova do Brežnjeva, sa mnogim svojevremeniškim liderima iz sveta nesvrstanih pa i sa drugim državnici-ma; nije se uvek lako dolazilo do dokumenata koji će biti povoljni ili bar prihvatljiviji za jugoslovensku stranu. Iz predložene se da zaključiti - Tito je najčešće izvlačio najviše u okviru mogućeg. Nekad svojim autoritetom, nekad zapanjujućom otvorenosću, a nekad je i sebi svojstvenom duhovitom dosetkom razrešavao neprijatne situacije. Nije, međutim, bio sve-moguć a to svojstvo posredno mu pripisuju najžešći kritičari zamerajući mu što nije

uradio i ono što se u datim okolnostima uraditi nije moglo.

○ Današnji Titovi kritičari, gotovo po pravilu, pate od dvostrukih standarda i dvojnih kriterijuma. Zaboravljaju koliko je vremena Tito proveo sa pet američkih predsednika, s kojim su ga počastima dočekivali i kako su o njemu govorili; sve je to autentično zabeleženo u ovoj knjizi, a dive se liderima balkanskih državnica koji se, u vreme molitvenih doručaka, guraju po hodnicima Bele kuće da bi se američki predsednik smilovao i, pri pozdravu, za njih odvojio poneki minut. I dok se uzima za zlo što je Jugoslavija u Titovo vreme koristila zapadne kredite, aktuelni političari dižu sebe u nebesa kad iz istih izvora iskamče neki sitan zajam. Njih demantuju mnoge činjenice navedene u knjizi "Tito u dijalogu sa svijetom", demantuju ih, međutim, i podaci iz aktuelnog života. Pre neki dan, na primer, na Hrvatskoj televiziji pomenuto je da je spoljni dug Hrvatske dostigao 25 milijardi dolara. Neto zaduženje čitave bivše Jugoslavije bilo je 1987. manje od 20 milijardi. Današnji dolar nije, doduše, ravan nekadašnjem, ali je i društveni proizvod Jugoslavije i Srbije tada bio neuporedivo veći od današnjeg.

○ Knjiga Blaže Mandića daje argumentaciju i podstiče da se u mnogim detaljima razobličie neobjektivne predstave jednog vremena i njegovih aktera. Ne treba to činiti da bi se oni idealizovali, proglašavali bezgrešnim. Naprotiv. Potrebna je kritička analiza da bi se iz nje izvukle pouke za sadašnjost i budućnost. Dugoročno posmatrano, neobjektivni kritičari i ne mogu toliko da naude kao apologetska odbrana. U prve se gubi poverenje čim se istaknu pravi argumenti, a drugima se već u startu ne veruje čak i kada u svoju dogmu utkaju i tačne činjenice.

○ Na mnogo mesta u knjizi zabeležene su izjave velikih državnika koji su konstatovali da su Tito i njegovo delo - ne samo istorija jedne države i njenih naroda već i deo svetske istorije. To se ne može izbrisati, potisnuti u zaborav bez obzira koliko se neko ovde pravi gluv, slep, nepismen i koliko jeste stvarno necivilizovan.

○ Knjiga Blaže Mandića pobudiće različite emocije. Svedoci Titovog vremena čitaće je sa uzbuđenjem se podsećajući gde smo bili, šta smo imali i šta je sve izgubljeno kao kada se svežanj krupnih novčanica baci u olujni vetar. "Ovde su vam sva vrata otvorena" - širom sveta govorilo se Titu a podrazumevala se Jugoslavija. Uz Titov ugled, u svetu su bili veliki i naša diplomatija, i novinska agencija, i druge institucije, ime zemlje, njen glavni grad, pa i njen pasoš... Mlađi će, verovatno, knjigu doživeti kao bajku koja počinje rečima: "Bila jednom jedna zemlja..." Neko će se setiti i reči Branka Ćopića: div došao iz bajke, u bajku se i vratio...

Haški tribunal je ustanovljen kao mjerodavan odgovor organizovane međunarodne zajednice na drastično kršenje međunarodnog prava. Dok su trajali ratovi na tlu nekadašnje Jugoslavije, vršeni su ratni zločini i zločini protiv čovječnosti. Postojeće državne ili fiktivne vlasti su prikrivale te zločine, pojednostavljivale kriminalna događanja i odvrćale javnost od istine. Malo ljudi je znalo šta se događa. A još manje zna da za takva djela postoji individualna odgovornost ne samo pred domaćim vlastima, već i pred međunarodnim. Objektivno suđenje pred domaćim sudovima je izostalo kada je bilo najpotrebnije, i zato je osnovan Međunarodni krivični tribunal sa ciljem da se u zakonitom postupku razotkriju činjenice, sa njima upozna javnost i utvrdi ko je kriv za počinjene zločine i koje treba suditi.

Osim toga postoji i pitanje: ima li suđenje pred Haškim tribunalom i jedno posebno značenje. Prekid rata i povratak miru pokušavani su sankcijama i diplomatskim putevima. Kada je to djelimično i postignuto, pokazalo se da se to nije definitivno dogodilo ni poslije 1995. godine. Dejtonski odnosno Pariski sporazum su zaustavili rat, ali nisu učvrstili mir. Učvršćivanje mira nije deklaracija već proces. U tom procesu dato je specifično mjesto Haškom tribunalu. U opštim nastojanjima za uspostavljanje mira i bezbjednosti na tlu nekadašnje Jugoslavije, odluke Haškog tribunala, osim represivnog značenja za ratne zločine, mogu imati i generalnu prevenciju za svakog političara i vojnika na autoritativnim dužnostima.

U drugoj polovini XX stoljeća, međunarodno pravo, kroz do tada nesagledivi preobražaj u oblasti pravila koja se tiču ponašanja država i pojedinaca u oružanim sukobima i pod snažnim uticajem afirmacije ljudskih prava koja su stipulisana međunarodnim ugovorima, utvrdilo je međunarodnu individualnu krivičnu odgovornost onih koji teško krše međunarodno humanitarno pravo oružanih sukoba. Ako Haški tribunal izvrši svoju represivnu i preventivnu ulogu i na taj način doprinese međunarodnoj zakonitosti i pravdi, odnos prema ratu i miru biće drukčiji. U tom smislu, praksa Haškog tribunala upotpunjava buduću efikasnost stalnog Međunarodnog krivičnog suda.

Neoboriva pravna pretpostavka je da Haški tribunal djeluje kao nadležan ad hoc međunarodni krivični sud i da njegove odluke treba da učvršćuju poštovanje ljudskih prava, mir i međunarodnu pravdu. Njegov Statut, Pravila o postupku i dokazivanju, njegovi zahtjevi koje upućuje državama članicama Ujedinjenih nacija čiji je on pravosudni organ, i obaveza država da izvršavaju te zahtjeve, u skladu su sa međunarodnim pravom. Spoznajom prava da počinio zločina moraju biti privedeni Haškom tribunalu, pravna pretpostavka ustupa svoje mjesto istini.

...Ustanovljavanjem Haškog tribunala nije postojala namjera da se spriječi ili onemogući djelovanje unutrašnjih sudova država ili fiktivnih vlasti nastalih u toku rata

HAŠKI TRIBUNAL

IZMEĐU BESKOMPROMISNE PRAVDE I POLITIČKIH OBZIRA

DR MILIVOJ DESPOT 1920 - 2005

na tlu nekadašnje Jugoslavije. Naprotiv, ti sudovi su bili dužni da djeluju u skladu sa nadležnošću koju su imali po relevantnim materijalnim i procesnim zakonima, ali to nisu radili. Pojedini lideri političkih stranaka koji ne mogu izbjeći izjašnjenje o Haškom tribunalu i njegovoj prioritetnoj nadležnosti da sudi o zločinima izvršenim u oružanim sukobima na tlu nekadašnje Jugoslavije od 1991. godine nadalje, skloni su da tom sudu "oduzimaju" nadležnost i "pripisuju" je unutrašnjim sudovima. Proizlazilo bi da ovdje postoji nekakav sukob nadležnosti između Haškog tribunala i unutrašnjih sudova. Međutim, eventualni sukob nadležnosti je izričito regulisan odredbama člana 9. Statuta. Ako dođe do sukoba nadležnosti između Haškog tribunala i unutrašnjih sudova, haški tribunal ima prioritet. Na bilo kom nivou postupka, Haški tribunal može zahtijevati da on presudi konkretan slučaj.

Teorijski uzeto, ima i drugih razloga zbog kojih prioritet u suđenju za ratne zločine izvršene u ratu na teritoriji nekadašnje SFR Jugoslavije pripada Haškom tribunalu. U jugoslovenskoj pravnoj nauci odavno postoji shvatanje (Milan Bartoš, Albert Vajs, Miloš Radojković, Milan Marković i od mlađih Vladan Vasiljević i Konstantin Obradović) da, u slučaju postojanja nadležnog međunarodnog suda, prioritet u suđenju o međunarodnim zločinima je na strani međunarodnog suda, a unutrašnji sudovi u takvom slučaju imaju položaj delegiranih sudova. I Uputstvo oružanim snagama Jugoslavije dopuštalo je mogućnost da za ratne zločine može suditi i međunarodni sud,

ako je takav sud ustanovljen.

...Haški tribunal sudi jedino onima koji su okrivljeni za međunarodne zločine. U tome je i potvrda njegove izvorne međunarodne jurisdikcije.

Kada je Savjet bezbjednosti donosio odluku o ustanovljenju Haškog tribunala i o garancijama njegovog djelovanja, imao je u vidu da će se države koje ne budu htjele saradivati sa Tribunalom, zaklanjati državnim suverenitetom. Zato je eventualno pozivanje na suverenitet u ovim stvarima otklonio Rezolucijom 827/93 na taj način što je ustanovljenje Suda uvrstio u mjere Ujedinjenih nacija predviđene Glavom VII povelje, koje se preduzimaju radi mira i bezbjednosti. Ipak, državni suverenitet, uklonjen kroz velika vrata, vraća se na mala. Vlast države, ranije nedodirljiva u pitanjima krivičnog pravosuđa, teško se prilagođava postojećem pravnom stanju međunarodne zajednice u kojem mora da saraduje sa Haškim tribunalom u istrazi i suđenju licima nad kojima ona ima personalni suverenitet.

...Haški tribunal je prvi međunarodni krivični sud koji je ustanovila organizovana međunarodna zajednica, a ne pobjednička strana u ratu. Rečeno je da to nije stalni, već ad hoc sud, kao što su bili Nirberški i Tokijski sud. I oni su bili ustanovljeni sa određenim ciljem i određenom vremenskom nadležnošću. Imali su veliki značaj u vrijeme svog mandata, bitno su uticali na razvoj međunarodnog krivičnog prava i međunarodnog sudstva, a možda najviše na unapređivanje međunarodnog humanitarnog prava. Učinili su kraj nekažnjavanja za međunarodne zločine. Međutim, oni su bili sudovi pobjednika i sudili su samo pobjeđenima. Haški tribunal, kao sud Ujedinjenih nacija, nadležan je da sudi svakom ko je optužen za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i zločine genocida, izvršene na tlu nekadašnje Jugoslavije od 1991. godine nadalje, bez obzira na to kojoj vojsci okrivljeni pripada, uključujući i pripadnike NATO-a u bombardovanju Jugoslavije 1999. godine. Stoga je izjava glavnog tužioca pred Haškim tribunalom gospođe Karle del Ponte o nepostojanju osnova za otvaranje istrage protiv n.n. lica u tom bombardovanju, ishitrena. Ovdje treba ponoviti da stalni Međunarodni krivični sud, ustanovljen 1998. godine, još ne djeluje i pitanje je kada će. Cilj međunarodne zajednice je što skoriji početak njegovog djelovanja, ali i da su ispunjeni uslovi za početak njegovog rada, to ne bi dovelo u pitanje nastavak misije koja je data Haškom tribunalu.

(Odlomak iz šireg priloga u publikaciji "Haški tribunal: naš nesporazum sa svetom, 2001).

NOVA KNJIGA

MILENKA MARKOVIĆA

"SRBIJA U TRAGANJU ZA NOVIM IDENTITETOM"

Uz simboličnu pomoć Društva za istinu o antifašističkom NOB-u, "Dangraf" je izdao knjigu "Srbija u traganju za novim identitetom", čiji je autor Milenko Marković a koja je fiktivni nastavak prethodne knjige "Srpsko pitanje između mita i stvarnosti", štampane 1997. godine.

"Dok je u prethodnoj knjizi, kaže autor, tretirana krvava drama ratovanja na prostorima bivše Jugoslavije, u ovoj se razmatraju političke prilike nakon Dejtona, proces obeležen, pre svega, mukotrpnim i oklevajućim traganjem Srbije za novim nacionalnim i demokratskim identitetom".

Cena knjige za članove Društva je 350 dinara.

KAKVA PROSLAVA U SRBIJI, TAKVA I IZLOŽBA U ARHIVU

ISTINA NE STANUJE OVDE

U jubilarnoj godini, Arhiv Srbije organizovao je izložbu "60 godina od pobeđe nad fašizmom" koja je trebalo da posluži kao istorijski dokaz da su za vreme II svetskog rata u Srbiji (i Jugoslaviji) deštvovala dva antifašistička pokreta - partizanski i ravnogorski. Trebalo je da svedoči o "opravdanosti" nedavno donetog zakona u Narodnoj skupštini Republike Srbije i izjednačavanja u pravima pripadnika ova dva pokreta. Svemu tome trebalo je da utisne snažan pečat i činjenica da je izložbu otvorio predsednik Narodne skupštine Srbije Predrag Marković.

Izložba je, tokom dva meseca, posetilo relativno malo ljudi, tek nekoliko stotina a samo osmoro se upisalo u knjigu utisaka. Osim jednog, sve su to bila uglavnom kurtoazna zapazanja. Izložba gotovo da i nije doživela javni publicitet.

Svi ovom prilikom izloženi dokumenti su originalni, istiniti. Ali, daleko od toga da je prikazana i istina o pomenuta dva pokreta jer se očigledno želela simetrija i ravnoteža - pedesetak dokumenata o jednom, isto toliko o drugom. Budući da o ravnogorskom pokretu i nema (niti može da bude) brojnijih dokumenata koji bi svedočili o njegovoj dosledno antifašističkoj orijentaciji i borbi, nisu prikazani ni dokumenti o svestranosti, kontinuiranoj i uspešnoj antifašističkoj orijentaciji i praksi narodnooslobodilačke borbe. Pod plaštom kvantitativne i sadržinske simetrije došlo se tako do defektnosti i neobjektivnosti u prikazu istorijskih zbivanja, razume se - na štetu partizanskog pokreta. To je, uostalom, bilo i neizbežno jer se drukčije nije ni htelo pošto su priređivači u startu postavili za cilj da se izbegavaju fakta pošto i nema fakata koji svedoče o ravnogorskom pokretu kao antifašističkom.

M. PEŠAKOVIĆ

KRŠENJE USTAVA POČEV OD SKUPŠTINSKE TABLE

MONARHISTIČKA JAJA U REPUBLICKOM GNEZDU

Predrag Marković je predsednik Narodne skupštine Republike Srbije.

Pre toga je bio i još jeste i član takozvanog Krunskog saveta. I nije mali njegov ideo u donošenju zakona o izjednačavanju boraca NOP-a i ravnogoraca. Uporedo s tim, on i njegova stranka G-17 plus na mala vrta guraju monarhiju.

Samo što je usvojen novi grb Republike Srbije sa krunom na vrhu, Marković je odmah taj grb postavio na tablu koja se nalazi na zgradi Skupštine, ali je izostavio ustavni naziv Skupštine - Narodna skupština Republike Srbije. Na ploči ispod grba stoji samo - Narodna skupština. Republika Srbija se, dakle, ne pominje. Tako je i na zgradi Vlade kojoj predsedava dr Vojislav Koštunica. Predrag Marković ovo objašnjava ciničnim argumentom: uštedom novca!

Već smo (u prošlom broju "Glasa istine) pominjali kako je lider stranke G-17 plus Miroljub Labus postupio prilikom donošenja odluke o povraćaju državljanstva Karađorđevićima. Svojevremeno je kao guverner Narodne banke Mladen Dinkić uručio sanitetsko vozilo s tim da ga princ Aleksandar preda Kraljevu i da na vozilu bude napisano "Kralj Kraljevu". Na ceremonijalnom obeležavanju 60. rođendana princa Aleksandra jedini govornik, i to na engleskom jeziku, bio je iz G-17 plus - tadašnji ministar vojni Državne zajednice Srbije i Crne Gore Prvoslav Davinić.

I ovi primeri dovoljni su da se postavi pitanje: da li je stranka G-17 plus za republiku ili za monarhiju?

Ako su njeni lideri za monarhiju, teško da kao ministri, potpredsednici Vlade, predsednici parlamenta u Republici Srbiji, mogu da brane ustavni poredak, to jest republikanski oblik vladavine, što bi trebalo da bude njihova prva dužnost.

M. PEŠAKOVIĆ

POMOGLI SU DRUŠTVU

Između dva broja "Glasa istine" Društvu su materijalnim prilozima pomogli: Marko Vrhunec, Marko Kosin, Bogdan Osolnik, Janka Šolinc, Marija Radaković, Lado Kocijan, Stane Inkret, Vinko Hafner, Miško Štefe, Martin Košir, Miloš Rutar, Slavko Čukić, Konrad Kolšek, Anton Lah, Miloš Stanimirović, Radovan Pantović, Nikola Srbljanin, Pero Damjanović, Nikola Kmezić, Zarija Stojović, Ivan Dubravčić, Drago Dolanc, Đuro Rodić, Maks Bohorč, Ilija Radaković, Slavko Popović, Rajko Božić, Jovo Miloš, Zlata Broz, Dragan Rodić, Novak Anđelić, Mića Rakić, Joža Daljević, Pavle Radić, Nebojša Dragosavac, Miljan Radović, Ljubo Babić, Svetozar Oro, Alojz Govednik, Ljiljana Milenković, Ante Damić, Mirko Ivančić, Azra Čemalović, Franjo Kalodera, Marko Kalodera, Josif Strunjaš, Dragoslav Dimitrijević, Vera Dimitrijević, Jovo Ninković, Branko Latas, Velimir Drakulović, Mara Naceva, Đorđe Radosavljević, Stevo Dragelj, Šarif Buljubašić, Radoslav Ratković, Sidonija Krajnović, Blažo Mandić, Ivo Šušnjara, Zvonko Štaubringer, Aleksandar Orlandić, Milka Jakić.

Odajući poštu preminulom članu Društva Mileti Sokoviću iz Pljevalja, supruga Nada i sin Filip uputili su Društvu 20 hiljada dinara.

Novosadska agencija "MiR" i njen direktor Živan Berisavljević priložili su Društvu više primeraka knjige Miloša Minića "Ratovi i Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (1991-1995)" - izdanja ove agencije.

Društvo se svima najsrdajnije zahvaljuje.

PISMA REDAKCIJI

"GLAS ISTINE" - DO JAJCA VIA BANJA LUKA

Cjenjena gospodo i drugovi,

Vjerujem da ćete se ovom pismu iznenaditi, ali otkako pratim vaš list (dobijen iz Banja Luke) stekao sam veliko povjerenje u vas jer sadržaj i uređivačka postavka je izuzetno kvalitetna. Zato sam odlučio da vam uputim jednu molbu. Šaljem vam sliku sa demonstracija u Beogradu 27. marta 1941. kad su građani Beograda odbacili potpisivanje Trojnog pakta sa fašistima. Ukoliko možete da dođete do imena one trojice na moto-triciklu, odakle su i gdje su rođeni, javite mi. To mi treba zbog familije mog dobrog prijatelja koji je nedavno umro.

Red je da vam se predstavim. Ja sam Raić Frano Franci. Potičem iz radničke porodice. Djed mi je prvi Bosanac električar u Jajcu, otac hemičar a i ja sam cijeli svoj radni vijek proveo u proizvodnji. Kao pionir, od 1935. do 1941. bio sam aktivni član Jugoslovenskog sokola a otac načelnik sokolskog društva. U NOP-u, od četrnaest članova familije, učestvovalo je jedanaest, pola s puškom u ruci, a neki u zbjeovima u Bosanskoj krajini. Trinaestogodišnji brat bio je slušalac radio-telegrafске škole Vrhovnog štaba, poginuo je prilikom desanta na Drvar. Prije odlaska u 9. krajišku brigadu, bio sam dva puta u ustaškom zatvoru, a djed osam mjeseci u fašističkom logoru u Sarajevu. Kao radničko-sindikalni tribun od 1921-1941, bio je maltretiran i od oni vlasti. Za vrijeme AVNOJ-a, bio je prvi predsjednik Gradskeig NOO u Jajcu. Ja sam sve do prije godinu dana bio predsjednik Društva "Josip Broz Tito" u Jajcu i u rukovodstvu SUBNOAR-a od opštine do Glavnog odbora ali sam zbog bolesti morao sve to napustiti.

Šaljem vam za list dva moja priloga. Biće mi drago ako se mogu uklopiti u vašu uređivačku politiku. Znaite, ja sam samo industrijski radnik pa oproštite na rukopisu i tekstu.

RAIĆ Frano Franci,
Livanjska 11 Jajce

*

Uredništvo "Glasa istine" će nastojati da u narednim brojevima objavi upućene priloge a ovom prilikom zadovoljstvo što se list čita i u Jajcu.

SA VIKTOROM IGOOM NA ISTOJ STRANI

Na promociji knjige "Pobeda nad fašizmom, 60 godina kasnije" pomenuto je da neka zbivanja u Srbiji (zakon kojim se četnici proglašavaju za antifašiste, uvođenje veronauke i slično) podsećaju na govor koji je Viktor Igo održao u francuskom parlamentu pre ravno 156 godina. Reagujući na zakon predložen od tadašnjeg ministra prosvete Frederika Falua, slavni književnik žestoko se obrusio na klerikalnu stranku - inspiratora pomenutog zakona: "Vaš zakon kaže jedno a uradiće drugo. To je misao ropstva koja navlači ruho slobode. To je plenidba nazvana poklonom..."

Ističući da je reč o stranci koja "čuva stražu pred vratima nepogrešivosti", stranci sa podupiračima u neznanju i zabludi koja duhu i nauci zabranjuje da idu dalje od molitvenika i koja hoće misao da začauri u dogmu, Igo navodi da su klerikalci Kampanelu 27 puta stavili na muke zato što je tvrdio da je broj svetova beskonačan i što je naslutio tajnu postanja; progonili su Harveja zato što je dokazao da krv protiče; pozivajući se na Isusa Navina, zatvorili su Galileja; pozivajući se na svetog Pavla, bacili su u tamnicu Kolumba. Otkriti zakon neba - to je bila bezbožnost. Otkriti jedan svet - to je bila jeres.

Naši, pozivajući se na Nikolaja, Ljotića, Nedića, prizivaju Hitlera, ali mi nemamo Igoa koji je govorio: "Hoćete da zapužite usta narodu...okomili ste se na ljudski um zato što on

rađa dan. Mi hoćemo da sačuvamo svetlost koju biste vi da ugasite umanjivanjem duhovne veličine".

Zakon na koji se Igo okomio bio je, ipak, usvojen. Nije odoleo ispitu vremena, menjan je u duhu i slovu, te je u Francuskoj pre sto godina u školama ukinuta verska nastava. A kod nas se uvodi u 21. veku. I ne samo to. Čine se pokušaji da se zakonima prepakuje istorija a iz arhiva i biblioteka vrli klerikopatrioti izbacuju dokumente koji ne idu u prilog zakonu bez presedana jer bez ikakvog komentara svedoče o kolaboraciji zasnovanoj na prihvatanju fašističkih ideja i programa. Kao da ti dokumenti postoje samo u domaćim institucijama i kao da istoriju tumače samo ovdašnji klerikalno profašistički ideolozi. Da se, posmatrano na duži rok, bave uzaludnim poslom, dokaz je i ova publikacija, pa i prilog Marka Atile Hoarea, mladog Engleza koji je diplomirao na Kembrdžu, doktorirao na Jejl-univerzitetu. On nije ni komunist, ni partizan, ali četnici su četnici a činjenice - činjenice. Ohrabruje i saznanje da se za knjige koje je izdalo naše Društvo interesuju velike svetske biblioteke i da one u njih dospevaju kao što dospevaju i do čitalaca u Srbiji i svim delovima nekadašnje Jugoslavije. Taj naš doprinos antifašističkoj borbi nije, možda, ogroman ali nije ni zanemarljiv. Za rasturanje veštačke magle, često je dovoljan i povetarac.

PODSEĆANJA

SRBIJA - JESEN 1944, PROLEĆE 1945 (6)

NEMCE BRANE, A NEMCI IH HRANE

Štab 501 pri štabu Dražine Vrhovne komande rukovodio je Jugoslovenskom ravnogorskom omladinom (JURAO). Taj štab je, 21. avgusta 1944. u selu Brančićima kod Ljiga, usvojio memorandum kojim odbija da deli odgovornost za nedostojne, nasilne i nedisciplinovane ispade pojedinih predstavnika Ravnogorskog pokreta i traži da, uz dalju borbu protiv partizana, četnici dignu ustanak, odnosno počnu borbu protiv okupatora.

Članovi rukovodstva Ravnogorske omladine (Drašković, Jovanović i Matić) odneli su memorandum Mihailoviću i od njega tražili da im izloži dalje planove i namere. Dobili su kratak odgovor: sve ostaje po starom, samo se ide u Bosnu. To čelnike JURAO nije zadovoljilo te je više njih napustilo četnike i došlo u Beograd gde su neki organizovali da, tobože, budu uhapšeni od Nemaca, a u stvari su, sa članovima porodica i užom rodbinom, u pratnji zonderfirera beogradskog Gestapoa Ferdinanda Francezia, 4. oktobra vozom prebačeni u Austriju i smešteni u elitni turistički i skijaški centar Semering nedaleko od Beča. Među njima su bili Milorad Drašković, Branislav Stranjaković, Nikola Pašić, Evgenij Jurišić, Zoran Hođera, Rajko Pavlović, Marko Krstić, Voja Petrović i drugi. Saznavši da su u Austriji, Draža ih je pozvao da se vrate ali su se oni, umesto u Srbiju - prebacili u Švajcarsku.

Kada je, juna 1944, dr Ivan Šubašić u Londonu formirao novu vladu Kraljevine Jugoslavije, nije za vojnog ministra postavio Dražu Mihailovića već je taj resor zadržao za sebe. Kralj Petar II Karađorđević, ukazima od 25. i 28. avgusta 1944. godine, ukinuo je Štab Vrhovne komande Jugoslovenske vojske u otadžbini (JVuO), Dražu Mihailovića razrešio dužnosti načelnika tog štaba i stavio ga na raspolaganje ministru vojnom. U svom govoru preko Radio-Londona, 12. septembra, kralj je pozvao sve Srbe, Hrvate i Slovence da pristupe vojsci maršala Tita, a ko to ne učini - nosiće žig izdaje pred narodom i istorijom. Time je u potpunosti delegitimisao Mihailovića i četničku "Jugoslovensku vojsku u otadžbini", a maršala Tita i partizansku vojsku priznao kao jedine i legitimne borbe za oslobođenje zemlje.

Ne prihvatajući odluke i poziv kralja kao svog vrhovnog komandanta,

Mihailović i mnogi pripadnici JVuO nastavili su borbu protiv Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije (NOVJ) pri čemu se, bez imalo skrupula, Mihailović i dalje smatrao načelnikom Štaba VK JVuO i tako potpisivao dok su sve njegove jedinice zadržale stare nazive.

Posle teških poraza u borbama protiv 1. proleterskog i 12. udarnog korpusa u zapadnoj Srbiji, 4. grupa četničkih jurišnih korpusa, po odobrenju nemačkog koman-

danta Srbije generala Felbera, povukla se u Beograd gde su četnici od Nemaca dobili vozove i 3. i 4. oktobra iz Beograda se prebacili do Kraljeva. Jednim od tih vozova, sa železničke stanice Ripanj, sa nekoliko stotina članova beogradske četničke organizacije, do Kraljeva se prebacio i Dražin Avalski korpus. U dolinu Zapadne Morave stigle su i četničke jedinice iz drugih krajeva Srbije. Uz usputne borbe sa delovima 37. divizije NOVJ, četnici su, preko Čačka i Požege, dospeli u širi rejon Ivanjice gde su starešine svojim vojnicima saopštile da se ide u susret saveznicima, posle čega su počela masovna dezerfiranje i osipanja četničkih jedinica.

Na sastanku četničkih komandanata u Ivanjici 21. oktobra 1944, odlučeno je da se, u skladu sa Mihailovićevim naređenjem, povlače za Bosnu preko Sandžaka, gde je krajem oktobra i početkom novembra stiglo oko 15 hiljada četnika, uključujući i Srpski udarni korpus koji se iz Jagodine tu prebacio dolinom Ibra preko Kraljeva, Raške i Novog Pazara. U Sandžaku su se četnici pridružili odstupajućim kolonama nemačkih trupa koje se se povlačile iz Grčke. Usput su ginuli i bivali ranjavani u sudarima sa partizanima i od savezničke avijacije koja je mitraljirala i bombardovala te zajedničke nemačko-četničke kolone.

Posle više prethodnih kontakata i razgovora, zajedničko kretanje četnika sa Nemcima konačno je dogovoreno početkom novembra 1944. u Kosovskoj Mitrovici i to između četničkog majora Vojislava Jev-

HRVATSKA

RELIGIJA, FAŠIZAM I ANTIFAŠIZAM

Kao doprinos obeležavanju 60. godišnjice pobede nad fašizmom u Zagrebu je održan okrugli sto "Religija, fašizam i antifašizam". Organizovala ga je Udruga za istraživanje tranzicije k demokraciji - ToD Zagreb u saradnji sa Međunarodnim međureligijskim i multikulturalnim centrom iz Sarajeva i Savetom Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, a uz podršku Instituta "Otvoreno društvo".

Učestvovali su istaknuti naučni i javni radnici, predstavnici nevladinih organizacija, antifašistički borci i antifašisti iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske Slovenije, Srbije i Crne Gore a među njima i: dr Bogdan Denić, dr Ivan Šiber, Marko Oršolić, akademik Petar Strčić, Tone Poljšak, mr Esad Bajtal, Staša Zajović, dr Ana Maria Grunfelder, mr Vera Marković, Rade Bulat, dr Lino Veljak, Zrnka Novak...

Kako je već prilikom otvaranja istakao dr Bogdan Denić, okrugli sto nije bio usmeren da se govori samo o religiji, nego o konkretnim formama koje religija ima na ovom podneblju gde su crkve vrlo podložne mistifikaciji i mitovima.

Treba posebno istaci polazište franjevačkog sveštenika Marka Oršolića da je "fašizam u svojoj biti antireligijski jer je rasizam", te da "i pored toga južnoslavenske kršćansko-islamske religijske vođe nisu hrabрили svoje vjernike za antifašističku borbu, osim pojedinaca", te da se "vjerski autoriteti nisu dovoljno tome suprotstavili kad je to bilo aktualno, a nisu se ni poslije šezdeset godina na pravi način pokajali za te svoje, po čovječanstvo pogubne postupke".

"Dan pobjede nad nacifašizmom je Dan ujedinjene Evrope", podsetio je ovaj sveštenik i naglasio: "Prva pretpostavka naše južnoslavenske regije za ulazak u evropske integracije je jasna terorijska i praktična borba protiv starih i novih oblika fašizma. U tom smislu treba nam novih diskusija i preispitivanja uloga svih društvenih subjekata kako za vrijeme II svjetskog rata tako i danas. Najgore što nam se može dogoditi je potcjenjivanje i neprepoznavanje nacističke aveti, koja ima i svoje mutacione oblike, ali uvijek svoju nacionalsocijalističku, dakle rasističku bit."

TESLINA GODINA - PRAZNIK PROLETERSKE DIVIZIJE

I u Beogradu, i u Zagrebu pripremaju se mnoge manifestacije povodom 150. godišnjice rođenja Nikole Tesle.

Izjava velikog naučnika da je "jednako ponosan na srpsko poreklo i hrvatsku domovinu", Srbiju i Hrvatsku obavezuje na saradnju i to ne samo povodom ovog jubileja. I biće mnogo bolje da se o toj saradnji razmišlja i razgovara umesto nadmetanja ko ima više prava da se diči imenom genija. Kao i svaki velikan, Tesla svojim delom i svojom ličnošću pripada čitavom ljudskom rodu pa je bilo koje uskogrudno svojatanje neumesno i neuputno.

Jubilama godina prilika je da se u potpunosti osvetle Teslino delo i Teslin lik. Pri tome ne bi smelo da bude potisnuto ni ono što aktuelnim vlastima nije milo da čuju. A upravo tu, izgleda, između Zagreba i Beograda vlada najveća solidarnost. I jednoj i drugoj strani zajedničko je nastojanje da se pređe ćutke preko odnosa velikana prema narodnooslobodilačkoj borbi. Nije bilo tajna na čijoj su strani Tesline simpatije pa je na godišnjicu njegove smrti, 7. januara 1944, vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito odlučio da Šesta lička proleterska divizija dobije ime Nikole Tesle. Oni koji su mu dva puta rušili rodnu kuću, kao ni oni koji ne mogu da smisle ponos nad zajedništvom srpsko-hrvatskih atributa, tako nešto nikada sebi ne bi mogli da dozvole.

PODSEĆANJA

đevica u ime Štaba Draže Mihailovića i načelnika obaveštajnog odeljenja nemačke grupe armija "E" koja je odstupala iz Grčke. U tom sporazumu, između ostalog, naznačeno je da će "četnici pratiti i potpomagati nemačke trupe u njihovom nastupanju do Sarajeva" (podvukao autor).

Posle velikog dezertiranja i pretrpljenih gubitaka u borbama protiv partizana i od savezničke avijacije, u jugosistočnu Bosnu stiglo je, početkom decembra 1944, oko 13.000 četnika. Od toga je oko 10 hiljada četnika, pod komandom četničkog komandanta Srbije generala Trifunovića, krenulo na sever u istočnu Bosnu, a u rejonu Čajniče-Foča-Kalinovik, pod komandom majora Račića, ostalo je oko tri hiljade četnika u opštoj rezervi Vrhovne komande.

Četnička glavina u istočnoj Bosni stavljena je pod operativnu komandu nemačkog 5. SS-brdskog armijskog korpusa sa zadatkom da se angažuje u borbi protiv partizana na ovim prostorima. Za održavanje veze sa Nemcima u Bosni Mihailović je odredio komandanta Sarajevskog korpusa pukovnika Gojka Borotu koji je organizovao distribuciju hrane, opreme, oružja i municije koju su četnici dobijali od Nemaca.

U ratnom dnevniku nemačke komande Jugoistoka 10. decembra 1944.

zapisano je: "Draža Mihailović garantuje najboljnije držanje prema nemačkim jedinicama i nudi saradnju. Znak raspoznavanja za saradnju između nemačkih jedinica i četnika je - Mitrovica" (podvukao autor).

(Kraj u sledećem broju)

Dragoslav B. DIMTRIJEVIĆ-BELI

NEPONOVLJIV OSEĆAJ LEPOTE, DRUGARSTVA I JEDINSTVA

Povodom šezdesete godišnjice oslobođenja, treba se podsetiti i na Kongres omladine Vojvodine održan u Novom Sadu od 28. do 30. decembra 1944.

Za kongres je izabrano 1.050 delegata: 582 druga i 468 drugarica, 798 Srba, 98 Hrvata, 57 Slovaka, 41 Rusin, 37 Mađara, osam Slovenaca, dva Jevreja i po jedan Čeh, Bugarin i Musliman. Među delegatima bilo je 356 boraca izabranih u vojnim jedinicama. Za mnoge delegate to je bio prvi susret sa Novim Sadom ali i sa vršnjacima iz drugih delova Vojvodine.

Veliki broj mladih napolju je pratila kongres zahvaljujući ozvučenju.

Kongres je otvorio predsednik privremenog odbora Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Vojvodine Đorđe Nikšić, a učesnike je u ime domaćina - Gradskog narodnooslobodilačkog odbora pozdravio Vasa Stajić podsetivši da je u Novom Sadu 1866. godine održana prva godišnja skupština Ujedinjene omladine.

Pozdravne govore održali su sekretar Centralnog komiteta SKOJ-a i sekretar Centralnog odbora USAOJ-a Rato Dugonjić i komandant Glavnog štaba Vojvodine general Kosta Nađ.

Kongresu su prisustvovala delegacije Sovjetskog Saveza, Grčke, Rumunije i Albanije.

U toku prve radne sednice, 28. decembra, podneta su dva referata: "Federativna Demokratska Jugoslavija - garancija srećne budućnosti mladog naraštaja" (referent Miroslav Gonja) i "Omladina Vojvodine kroz tri i po godine rata" (Sreta Kovačević). U diskusiji je učestvovalo 30 delegata. U toku rada, usvojeni su kongresna rezolucija i proglašena omladine Vojvodine, izabran je Glavni odbor Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Vojvodine, a kongres je zaključen toplim govorom sekretara Pokrajinskog komiteta KPJ za Vojvodinu Jovana Veselinova.

U broju od 29. decembra 1944, "Slobodna Vojvodina" je zabeležila: "Na omladinskom kongresu odigrale su se scene oduševljenja kakve u Novom Sadu nikad nisu viđene. To nije bilo klicanje radi klicanja jer gotovo svi delegati na kongresu su u isto vreme i junaci rada i borbe za narodnu slobodu i o tome imaju ubedljiva svedočanstva."

Osmah po završetku kongresa, omladinke i omladinci iz Srema morali su žurno u toku noći da pređu preko Dunava jer je zbog velike hladnoće pretila opasnost da se reka zaledi.

Prisećanje na ovaj kongres i danas kod svih učesnika budi neponovljiv osećaj lepote, drugarstva i jedinstva mlade generacije Vojvodine.

Jovanka PETROVIĆ JELKA

"VELEFARM 1979-2004"

NASILJE I PLJAČKA POD FIRMOM "VIŠIH INTERESA"

... Polovinom i krajem devedesetih godina, "Veľefarm" je u svojoj privrednoj grani, a i ne samo u njoj, istovremeno predstavljao zaokružen distributivni sistem, jakog uvoznika i izuzetno solventnu kuću. Ovo poslednje je pogotovo bilo značajno u tim vremenima kada je najveći deo srpske privrede sa društvenom svojinom grcao u dugovima, nepodstican na efikasnost uzrokovanu privatizacijom, te ostavljen da se snalazi između povremenih državnih intervencija i preskupih pozajmica od malobrojnih finansijskih institucija koje su uopšte bile spremne da ih daju.

Srpski ekonomski sistem u toj, poslednjoj epohi vladavine neprikosnovenog Miloševića, bio je čudna i prilično originalna varijanta državnog socijalizma sa primesama personalizovanog kapitalizma iz doba prvobitne akumulacije. Većina preduzeća u društvenoj, čitaj državnoj, svojini bila je, s vremena na vreme i kada to viši ciljevi nalažu, prebacivana iz položaja samostalnog poslovanja u funkciju javnog servisa, koji je služio da se sredstvima i mogućnostima dobrostojećih poslovnih kuća popravi imidž o uspesima političke vlasti. Od te, socijalističke komponente ekonomskog sistema, za nijansu je nepovoljnija bila jedino ona preostala kapitalističko-akumulativna primesa - u prilično konfuznom, delom korumpiranom i na momente feudalno izdellenom političkom rukovodstvu tadašnje srpske države, neretko su se javljale ambicije da se jednim telefonskim pozivom odozgo izvrši pre raspodela profita, poslova ili kapitala,

uglavnom u korist poznanika, prijatelja ili bilo kog bližnjeg pojedinca ili kompanije kome je nadležna instanca prijateljski naklonjena. U oba slučaja komandovanja odozgo, bilo iz propagandnih ili lukrativnih motiva, pritisak da se komanda izvrši bio je ogroman i dobro organizovan od strane svake poluge ovog sistema, koji se u Srbiji rodio tokom devedesetih godina...

... Kao veoma uspešna kompanija, "Veľefarm" je već početkom devedesetih zapao za oko tadašnjoj političkoj eliti - najpre samo kao jak servis, a zatim i u mnogo konkretnijem smislu. Dosledno se držeći principa "predizbornog blagostanja", pred svake izbore ili posle nekog većeg političkog potresa, predstavnici tadašnje vlasti tražili su od "Veľefarma", kao najveće i najorganizovanije veledrogerije, dodatno i poboljšano snabdevanje građana lekovima. Dešavalo se tako da, odmah po raspisivanju izbora, zavone potpredsednik ili ministar jednostavno nalože da "sve bude puno za deset dana", "da ništa ne sme da fali". Nevoljno prihvatajući tu obavezu, "Veľefarm" se vodio potrebom da, s jedne strane, građani budu snabdeveni lekovima, a s druge, da Kompanija opstane. U svakoj sličnoj prilici bilo je pitanje trenutka kada će prestati plaćanje ogromnih količina proizvoda koje je "Veľefarm" isporučivao, po porudžbinama za obilje raspoloženih i darežljivih naručilaca odozgo. Neplaćanje robe naručene pod pritiskom bila je omiljena zabava i još omiljeniji metod

daljih pritisaka političke oligarhije, oduvek u istoriji, a pogotovo u Srbiji na prelasku između dva milenijuma.

I sama činjenica da su mnogi državni funkcioneri počeli da upotrebljavaju frazu "Naš ,Veľefarm'", bila je za rukovodstvo već 1997. godine siguran znak da je Kompaniju neophodno zaštititi što je pre moguće. U tom

Dva su razloga što "Glas istine" objavljuje odlomke iz monografije kompanije "Veľefarm":

- Upečatljivo se ilustruje kako je u ekonomskoj sferi funkcionisao Miloševićev ni socijalistički ni kapitalistički režim;

- Da se naslutiti kako se dobar deo društvenog kapitala prelio u privatne džepove takozvanih levičara i socijalista a i drugih "partijskih prijatelja", pri čemu to nikada nije sankcionisano već se i danas, u prisustvu vlasti, taj novac "pere" na razne načine a njegovi posjednici stižu epitet uspešnih biznismena i uglednih građana.

smislu, a kako je u toku bio privatizacioni proces, izvršena je dokapitalizacija sa ICN "Galenikom" i "Veľefarm" je postao preduzeće s većinskim akcijskim kapitalom u privatnom vlasništvu. ("Galenika" je u to vreme bila privatizovana firma"). Naravno, usledila je reakcija - čim se saznalo da je "Veľefarm" većinski u privatnom vlasništvu, počinje "pravi uragan raznoraznih inspekcija i kontrola". Bilo je u to vreme dana kada je "Veľefarm" obilazilo čak i po dvadeset inspektora. Pored kontrola, početkom 1998. počeli su, međutim, da se pojavljuju razni emisari

PRILOZI ZA "RAVNOGORSKU ČITANKU"

DRAŽA MIHAILOVIĆ KAO AGENT HORTIJEVE MAĐARSKÉ (3)

MAĐARIMA NUDILI SEVERNU BAČKU

U svedočenju general-majora Vojske Hortijeve Mađarske Ištvan Ujsasija ostalo je zapisano da je, u kontaktima sa mađarskom stranom, jugoslovenska kraljevska vlada u Londonu službeno izložila stav da pitanje granica između Mađarske i Jugoslavije treba da ostane otvoreno do prve mirovne konferencije posle koje bi se izvršila razmena mađarskog i jugoslovenskog živilja unutar okvira budućih državnih granica. Mađarskoj strani je predloženo da se pregovori nastave i usmere naročito na vojne operacije Mihailovićevih četnika i mađarske vojske protiv Tita.

Da bi se održale već uspostavljene komunikacije, Ujsasi navodi da su mađarske obavestajne službe planirale da se u Istanbul uputi novosadski pravoslavni vladika Irinej Ćirić koji je prethodno više puta već činio usluge mađarskim vlastima u borbi protiv partizana. Ali, predsednik mađarske vlade Kalai (Kallay) nije to prihvatio plašeći se da bi boravak vladike van granica Mađarske mogao da otkrije pregovore koji se vode sa Mihailovićem. Kalai je predložio da se baron Bakač Bešenjci Đerđ (Bakach Bessenyci Gyorgy), mađarski poslanik u Bernu, koji je nekada bio mađarski poslanik kod beogradske kraljevske vlade, ovlasti da uspostavi vezu sa jugoslovenskom vladom u Londonu. U skladu s tim, mađarski ministar inostranih poslova Gici napisao je pismo baronu Bešenjciju i

ovlastio ga da uspostavi vezu sa predstavnicima jugoslovenske vlade u Švajcarskoj, te da nastavi pregovore na osnovu odgovora koji je mađarskoj strani stigao preko Istantula.

"Jula 1943. godine, podseća Ištvan Ujsasi u nastavku svog svedočenja, Horti me je pozvao u svoju letnju rezidenciju i rekao da je dobio pismo od Mihailovića, posredstvom već pominjane udovice admirala. Horti me je upoznao sa pismom koje je Mihailović lično napisao i čiji sadržaj može da se svede na sledeće: Mihailović je u svoje ime i u ime jugoslovenske vlade u Londonu molio za pomoć Mađarske u borbi protiv Tita. Pisao je da su mu neophodni oružje i municija i da se nada da će ih dobiti od Mađarske. Isto tako, Mihailović je izneo da Titov pokret, koji se u Jugoslaviji razvija, smatra opasnim u političkom i vojnom pogledu, jer uživa veliku podršku širokih narodnih masa. Mihailović preporučuje tesnu saradnju između jugoslovenske i mađarske obavestajne i kontraobavestajne službe, a protiv Sovjetskog Saveza i Tita. U pismu je još dodao da je jugoslovenska vlada u Londonu pristala da se severni deo Bačke prepusti Mađarskoj, a duž Drave da se povuče nova granica.

U tom svom pismu Mihailović je naveo dva svoja poverljiva čoveka koji su tada bili u Mađarskoj i čijim se posredstvom može

sa različitim predlozima: ko bi trebalo da uvozi za "Velefarm", ko ima novca da to isfinansira ili ko bi sve to blagoslovio. Privatizovani socijalizam je pružao ruke prema privatizovanom kapitalu, ali još nije došlo vreme da ga u potpunosti uhvati.

Neminovan sled događaja, kako će se pokzati, samo je privremeno zaustavilo bombardovanje Jugoslavije 1999. godine. Naime, od 24. marta, kada je bombardovanje počelo, do 12. juna, kada je zvanično okončano, "Velefarm" je bio jedina veleprometna organizacija koja je lekovima i sredstvima za lečenje snabdevala čitavu teritoriju Srbije - čak i Kosovo, na koje se tada malo ko usuđivao da krene, bilo je neprekidno snabdevano iz centralnog objekta preduzeća...

... Samo nekoliko dana po okončanju bombardovanja, a u skladu s već uspostavljenom praksom stalne saradnje s Kinom, predstavnici Miloševićeve vlasti oformili su sredinom juna 1999. poslovno-stručni tim koji je upućen u Kinu. Zadatak je bio da se dogovori nabavka svih sirovina za lekove, svih medicinskih sredstava i svih lekova koji se ne proizvode u Srbiji.

Ovaj su tim, sa veoma čudno objedinjenim zadatkom, činili tri direktora najvažnijih srpskih bolnica, jedan predstavnik državnih organa i generalni direktor "Velefarma" Dragoljub Vučićević. Ovakav sastav delegacije, po zamisli onih koji su projekat sa uvozom kineskih lekova, sirovina i materijala osmislili, trebalo je da svojim autoritetom i stručnoću "aminuje" posao koji je - sudeći po kvalitetu konkretnih lekova i materijala koji su se dali videti u Kini - bio na veoma sumnjivim, kako stručnim, tako i moralnim osno-

vama. Prečutno se od strane vlasti podrazumevalo šta članove visoke delegacije očekuje ukoliko ne budu dali očekivanu saglasnost. Sve to što se prečutno podrazumevalo našlo je put da bude, neformalnim kanalima, predloženo putnicima za Kinu. Posao sa Kinom, dakle, nije smeo i nije mogao da propadne, smatrali su njegovi "autori" iz vlasti.

Po povratku iz Kine, ostali članovi tima zamolili su direktora Vučićevića da napiše izveštaj o onom što je ustanovljeno - verovatno ne očekujući da će u tom izveštaju biti napisano da, iz svega što se videlo i čulo, može da se zaključi da snabdevanje gotovim lekovima i medicinskim sredstvima iz Kine ne bi bilo ekonomski opravdano, da ne bi moglo da obezbedi kvalitetno snabdevanje i da, što se tiče sirovina, postoje različite ocene kvaliteta tih sirovina. Pritom, nije bila reč o tome da su svi kineski lekovi, materijali i sirovine loši - kineska farmaceutska industrija je i tada bila na zavidnoj visini - već da su kvalitetom bili neodgovarajući upravo oni lekovi i medicinska sredstva koji su bili odabrani od strane "autora" sumnjivog farmaceutskog biznisa sa Kinom.

Suprotno očekivanjima, pogotovo onih koji su ovaj farmaceutski posao stoleća osmislili, Dragoljub Vučićević je napisao upravo najneželjeniji, objektivni izveštaj iz Kine. Savesno odmerivši svojih dotadašnjih 20 godina upravljanja Kompanijom na jednoj, sa rizicima od odmazde gnevni inženjera biznisa na drugoj strani, Vučićević je odlučio da bude na strani čiste struke, a ne na strani gole sile. Kineskim lekovima, te godine nije bilo mesta u "Velefarmovim" magacinima i kamionima, kao ni u srpskim

apotekama i bolnicama.

Sažeti tekst:

... Posle dva i po meseca priprema, 26. aprila 2000. godine nad Kompanijom "Velefarm" pokrenut je stečajni postupak. Podneti su na naplatu akceptni nalozi za kreditna sredstva koja nikada "Velefarmu" nisu doznačena i, istovremeno, zahtev za otvaranje stečaja zbog navodne nemogućnosti naplate, iako je ova kuća našla načina da ponudi i otplatu nepostojećeg duga: "Svi pokušaji 'Velefarma' da se pozove na pravdu i pravo su propadali pred lavinom bespravnih poteza vučenih odozgo i posle svega, finalna egzekucija ove nečasne namere usledila je 3. maja 2000. kada su se u 'Velefarmu' pojavili stečajno veće, stečajni upravnik, stečajni sudija i njihovo obezbeđenje. Krug preduzeća bio je potpuno opkoljen policijom, a u centralnoj zgradi pojavila su se i naoružana lica..." U sledećih pet meseci "Velefarm" je preživeo najmračnije doba svog postojanja. "Operacijama" u ovoj kući neposredno je komandovao sam ministar zdravlja, čak i uz fizičke nasrtaje na zaposlene. U tom periodu uvezeni su sporni lekovi iz Kine u vrednosti od oko deset miliona dolara. Za većinu lekova iz prethodne pošiljke kineskog Crvenog krsta, Zavod za farmaciju je konstatovao da su neupotrebljivi ali je bio primoran da izda nove, izmenjene sertifikate kojima se dozvoljava njihova upotreba, te su oni distribuirani zdravstvenim ustanovama. U vreme kada je pisana monografija o četvrt veka "Velefarma", štampana 2004. godine, uvezeni kineski lekovi čekali su u skladištima da se usvoje propisi o načinu uništavanja lekova koji nisu za upotrebu...

PRILOZI ZA "RAVNOGORSKU ČITANKU"

dostaviti odgovor na njegovo pismo. To su bili Čedomir Bošnjaković, kapetan prve klase stare jugoslovenske vojske, iz Novog Sada i jedan jugoslovenski vazduhoplovni kapetan prve klase iz Beograda čijeg se imena više ne sećam. Hrti me je ovlastio da ovo pismo predam predsedniku vlade Kalaiu, što sam i učinio.

Ličnosti koje je Mihailović naveo u svom pismu nisu nam bile poznate i zbog toga mi je Hrti naredio da ih potražim i da se detaljno informišem o njima. Sa tim ciljem sam poslao u Novi Sad kapetana prve klase Korondia, ađutanta mog zamenika, koji me je obavestio da su mađarske vlasti deportovale Čedomira Bošnjakovića u Jasaroksalaš (Jaszarokszallas), gde je pod policijskom prisutnošću. Po mom naređenju, Korondi je Bošnjakovića doveo u Budimpeštu. U prisustvu mog zamenika pukovnika Kudara, rekao sam Bošnjakoviću da je Mihailović njega odabrao za kurira kako bi se uspostavila veza između mađarskog Generalštaba i Mihailovića. Bošnjaković je pristao da izvrši tu misiju. Ministar Kalai primio je Bošnjakovića u mom prisustvu. Zamolio je Bošnjakovića da generalu Mihailoviću prenese kako je mađarska vlada spremna da udovolji njegovoj molbi, prvenstveno u pogledu vojne pomoći protiv Tita. Kalai je još dodao da je neophodno da Nemci pristanu da Mađarska pruži vojnu pomoć Mihailoviću i da je zbog toga potrebno da Mihailović neposredno uspostavi vezu sa nemačkim vlastima. Kalai je pristao da se uspostavi veza između mađarske i Mihailovićeve obaveštajne službe protiv Sovjetskog Saveza i Tita. U tom momentu on je smatrao da je neophodno da

se uspostavi radio i kurirska veza sa Mihailovićevim štabom.

Pod izgovorom da ide da poseti majku, Bošnjaković je otišao u jugoslovenski Banat i za to putovanje dobio mađarski pasoš. Otrprike posle mesec dana, vratio se i u Mihailovićevo ime saopštio nam je da je iz Mihailovićevo štaba poslat specijalni oficir, čovek od poverenja, ovlašćen za nastavljajanje pregovora. U isto vreme, Bošnjaković nam je, prema naređenju Mihailovića, predao podatke o Titovim snagama, naročito u Hrvatskoj.

Novembra 1943, Drugo odeljenje mađarskog Generalštaba pripremlilo je podatke o stanju Titovih jedinica, kojima je raspolagala mađarska obaveštajna služba, da bi se to predalo Mihailoviću, što je i učinjeno preko pukovnika Kudara, a posredstvom Bošnjakovića, 5. januara 1944. U Budimpeštu je stigao Pera Ilić, generalštabni oficir prve klase bivše jugoslovenske kraljevske vojske, koji se predstavio kao stalni oficir za vezu pri mađarskom Generalštabu.

Da bi dokazao svoje bliske odnose sa Mihailovićem, isporučio mi je Mihailovićeve lične pozdrave, a kao znak raspoznavanja pomenuo je ime profesorke francuskog jezika na kursu u Parizu i podsetio me je na časove koje sam sa Mihailovićem proveo u kafani "Maneš" u Pragu. Ilić nam je predao šifru da bismo neposredno radio-putem mogli da opštimo sa Mihailovićem. Preneo nam je Mihailovićevu molbu da odmah pošaljemo 20.000 pušaka, 500 mitraljeza i 50 brdskih topova sa potrebnom municijom, uređaje sredstava veze i sanitetski materijal. (Kraj u idućem broju)

BOSNA I HERCEGOVINA

PISMO DRUŠTVU ZA ISTINU O NOB-U

Uz antifašistički pozdrav: "Smrt fašizmu- sloboda narodu", predsjednik SUBNOARA-a Bosne i Hercegovine Jure Galić uputio je pismo Radoslavu Ratkoviću, predsjedniku Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, u kojem se, između ostalog, navodi:

- Izuzetno cijenim rad Društva za istinu o antifašističkom NOB-u 1941-1945. U toku agresije na BiH i granatiranja opkoljenog Sarajeva za nas je bilo ohrabrenje kada smo već u početku 1992. saznali da se agresiji na BiH i Miloševiću, kao kolovođi zločina, suprotstavio najveći broj boraca NOB-a sa područja bivše SFRJ...U najtežim godinama razaranja Sarajeva, članovi Društva za istinu dolazili su u taj pakao kroz tunel, ostvarili značajne susrete sa predstavnicima vlasti u BiH, javljali se u listu "Oslobođenje" i u emisijama radija i televizije. U tim danima posjetili su i Tuzlu. Poslije rata, članovi Društva za istinu učinili su mnoge posjete Sarajevu i drugim gradovima BiH, prisustvovali proslavama bitaka na Neretvi i Sutjesci, obilježavanju godišnjica AVNOJ-a i ZAVNOBiH-a u Jajcu i Mrkonjić-Gradu, učestvovali u radu Međunarodne konferencije o zločinima u Bosanskoj krajini održane u Bihacu...

- Više od 20 zbornika sa okruglih stolova, knjiga i brošura, koje je štampalo Društvo za istinu o NOB-u, dospjelo je u Sarajevo i druge gradove BiH kao prilog širenju istine o NOAB-u. List Društva "Glas istine" vrednuje se najvišim ocjenama od strane svih koji ga čitaju, kao i "Helsinška povelja" u kojoj sarađuju i članovi Društva za istinu o NOB-u...

- Društvo za istinu o NOB-u bilo je, i sada je, organizovana snaga u Srbiji koje je, u izvanredno teškim uslovima, sa pozicija NOAB-a, vodilo i vodi bitku protiv srpskog nacional-šovinizma kao vida savremenog neofašizma sadržanog u Ravnogorskom četničkom pokretu Draže Mihailovića.

- Saznali smo za podjelu u Društvu za istinu o NOB-u u pogledu daljeg njegovog funkcionisanja i transformiranja na poziciji antifašizma. Ne poznajemo nijedan opravdan argument, niti ga ima, za podjele u Društvu, umjesto tolerancije i dijaloga za usklađivanje rada i razvoja sa novim društvenim uslovima na ovim prostorima i u svijetu. Takav događaj rado bi dočekali samo neprijatelji NOAB-a, nacionalistički ekstremisti, naciofašisti,

koji su se namnožili u Srbiji, Hrvatskoj, BiH i na drugim prostorima.

- U svim organizacijama SUBNOAR-a u Federaciji BiH vođena je duga diskusija i ocjenjivanje svih događaja na prostorima bivše SFRJ, a posebno u BiH, i oko transformacije SUBNOAR-a sa ciljem sigurnog čuvanja tradicija NOAB-a i nastavljanja istinske borbe protiv ekstremnog nacionalizma i šovinizma, a za afirmaciju ljudskih prava, mira i kvalitetnog ljudskog življenja. Zaključeno je da treba sprovesti hitnu transformaciju SUBNOAR-a BiH uključivanjem u organizaciju i sve organe Saveza mladih članova iz svih struktura društva i iz redova svih nacija i nacionalnosti i vjerskih zajednica. Shodno tome prihvaćena je odluka da se našoj organizaciji da ime Savez antifašista i boraca NOAR-a 1941-1945.

- Naše je mišljenje da je uloga Društva za istinu o NOB-u utoliko značajnija posebno s obzirom na situaciju u Srbiji koja nije ništa manje opasna u našem regionu nego za vrijeme Miloševića. Za čuvanje istine o NOAB-u, za antifašističku borbu u novim uslovima bilo bi štetno razbijanje Društva za istinu o NOB-u. Smatramo da je nužna transformacija i odgovarajuće ime Društva za istinu o NOB-u, u skladu sa savremenim složenim i teškim odnosima na prostorima bivše SFRJ i u svijetu.

HRVATSKA

ANTIFAŠIZAM - ZLATNO POGLAVLJE

"Antifašistička borba u II svjetskom ratu zlatno je poglavlje naše novije povijesti. Ta je borba omogućila Hrvatskoj, i usprkos činjenici postojanja kvislinške ustaške Nezavisne Države Hrvatske, da kraj II svjetskog rata dočeka na strani pobjedničkih saveznika. Ta je činjenica dobrim dijelom odredila i cijeli tok naše povijesti u poslijeratnom razdoblju" - rekao je predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić na okruglom stolu "60 godina poslije" kojim je Hrvatski institut za povijest obeležio partizansko savezništvo sa Britancima u II svjetskom ratu. U radu okruglog stola učestvovao je veći broj predstavnika Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske i Saveza društava "Josip Broz Tito", britanski ambasador u Zagrebu, te hrvatski i britanski ratni veterani koji su se svojevremeno borili na području Visa.

Zalažući se da se vrati dignitet činjenicama, predsjednik hrvatske države kon-

statovao je da je na ovim prostorima u proteklih više od deset godina "povijest doslovno bila silovana", da je ne mali broj političara kumovao reviziji istorije i njenom falsifikovanju te da je "u redu ako barem jedan političar dade doprinos ponovnom uspostavljanju ranije već utvrđenih povijesnih istina". U tom kontekstu, uz napomenu da je London, pomažući Titove partizane, vodio računa i o svojim interesima, Mesić je naglasio:

- Britaniji je trebalo dosta vremena da donese odluku o prestanku pomaganja Mihailovićevih četnika koji su otvoreno surađivali s okupatorima. Naime, zahvaljujući sposobnosti čitanja nemačkih šifri, London je bio upoznat s pravim stanjem na terenu već i prije slanja svojih vojnih misija, najpre one Bila Dikina, a potom one Ficroja Meklina. Kada su misije stigle i kada su njihovi izvještaji potvrdili ono što su već malobrojni, ali ujedno i najutjecajniji već znali, **odlučeno je da se pomaže antifašističke partizane, mada su na njihovom čelu stajali komunisti.**

- Činjenica je da su jugoslavenske, što znači i hrvatske komuniste najprije pomagali zakleti antikomunisti - Britanci, a da je pomoć Moskve počela stizati znatno kasnije i u znatno manjim količinama, govori rječito o tome da **komunisti koji su vodili borbu ovdje kod nas, ipak nisu bili isto što i istočnoevropski komunisti koji nikada nisu uspjeli iskočiti iz uloge bespogovornih satelita Moskve.**

Interesantno je da je ovaj skup izazvao polemike i pre nego što je počeo. Najpre je bio najavljen pod nazivom "Hrvatski pokret otpora i savezničke snage u II svjetskom ratu", što je više istoričara označilo kao historiografsku besmislicu a neki od njih su naglasili da je to učinjeno sa svesnom namerom da se umanjí značenje narodnooslobodilačke borbe i partizanskog antifašističkog pokreta.

DEKLARACIJA O ANTIFAŠIZMU POLOVIČNA

Deklaracija o antifašizmu najvredniji je dokument Sabora Republike Hrvatske od 1990. godine do danas koji određuje odnos prema antifašističkoj borbi i pravu boraca NOR-a - ocenilo je Predsedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske (SABA). Istovremeno je međutim konstatovano da Deklaracijom nisu obuhvaćeni svi zahtevi SABA uključujući i onaj da se izmeni zakon kojim je oduzeta imovina nekadašnjem

SUBNOR-u čiji je SABA naslednik.

Tokom rasprave povodom predložene Deklaracije o antifazišizmu u Saboru su se čuli i disonantni tonovi pa i uvrede od strane pojedinaca ali je, posle više izmena u prvobitnom predlogu, postignut konsenzus. Nedvosmisleno su istaknuti mesto i uloga antifazišističke borbe u Hrvatskoj ali je izostala podrška zahtevima koji se odnose na tretman NOB-a u školskim udžbenicima, na spomeničku baštinu, prava boraca NOB-a, ratnih vojnih invalida i logoraša. Zbog toga predsednik SABA Krešimir Piškulić naglašava: "Još samo dvadesetak tisuća boraca i oko 30.000 obitelji umrlih boraca očekuje pred licem Evrope pravedan odnos prema njihovoj žrtvi - uklanjanje diskriminacije i vraćanje oduzetih prava."

Predsedništvo SABA Republike Hrvatske, uz dosadašnje, imenovalo je nove članove Saveta Saveza antifašista Hrvatske među kojima je i Stjepan-Stipe Mesić, aktuelni predsednik Hrvatske.

ZAGREB OBNAVLJA ANTIFAŠISTIČKE SPOMENIKE

Iz Gradskog poglavarstva Zagreba više puta su javnosti upućivane poruke da će biti obnovljeni antifazišistički spomenici u gradu koji su oštećeni ili uništeni. Da nije reč samo o praznim obećanjima, svedoči i to što je uređeno spomen-područje Dotrščina pa i zahtev zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića upućen Zajednici udruga antifazišističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije i grada Zagreba da mu se dostavi odgovarajuća dokumentacija o antifazišističkim spomenicima.

U odgovoru na ovaj zahtev pominje se 27 oštećenih ili uklonjenih spomenika, tri prenamenjena, pet uklonjenih reljefa i veliki broj uklonjenih, nestalih i uništenih bista istaknutih antifašista. Istovremeno je predloženo da pri obnovi prioritet treba da imaju: Grobnica narodnih heroja na Mirogoju, grobna mesta Vladimira Bakarića, dr Ivana Ribara i Vladimira Nazora, Partizansko groblje na Mirogoju, zajednička grobnica hrvatskih i italijanskih partizana na Mirogoju, spomenik Radetu Končaru u fabrici koja nosi njegovo ime, Marku Oreškoviću u Ivanićgradskoj ulici, spomenik palim borcima u Jakuševcu, skulpture "Partizan" u Gornjem Vrapču i "Ležeći ranjenik" u Španskom, spomenik Vrapčak, grobnice u Čučerju, Granešini, Ivanjoj Reci i u spomen-parku Sesvetski Kraljevac. Takođe je predloženo da prioritet u obnovi imaju one biste koje su se nalazile na javnim mestima i gde su

ostala prazna postolja među kojima su i biste Vladimira Bakarića, Kate Dumbović, Pavla Lončarića, Nine Marakovića, Ive Lole Ribara, Vladimira Prišlina...

SLOVENIJA

NE ZABORAVLJAJU SE PARTIZANSKI BORCI I KOMANDANTI

Legendarni komandanti 9. korpusa NOVJ Lado Ambrožič-Novljan i Jože Borstnar-Gabrovčan dobili su svoja spomen-obeležja na mestu gde počiva 256 palih boraca ovoga korpusa. Na ulazu u prirodni amfiteatar spomen-parka na Trnovu iznad Nove Gorice, u okviru obeležavanja 60. godišnjice pobeđe nad fašizmom i vraćanja Primorske matici, otkrivene su njihove biste, a na ovom mestu uklesana su i 2.354 imena poginulih iz novogoričkog kraja od 1941. do 1945. godine

Na svečanosti je govorio kapetan Vojske Slovenije Renato Petrič koji je, pored ostalog, naglasio: "Nikada nismo i nećemo dozvoliti da budemo sluge na svojoj zemlji. Upravo zaslugom partizanske borbe postali smo gospodari naše zemlje".

Na ovom skupu posebno je toplo pozdravljen Janez Stanovnik, predsednik Saveza boraca narodnooslobodilačke borbe Slovenije koji se polemički osvrnuo na izjave i ponašanje aktuelnog slovenačkog premijera Janeza Janše.

Širom Slovenije i dalje se neprestano održavaju manifestacije koje potvrđuju da se ne zaboravljaju učesnici i događaji narodnooslobodilačke borbe:

- Na obronku Udin boršta u Strahinju u okolini Kranja i ove godine je odata počast borcima Kokrškog odreda koji su 1942. godine poginuli na ovom mestu u dvodnevnoj borbi sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem. Među 24 poginula partizana bila je i petnaestogodišnja Ančka Kokalj koja je hrabrošću i požrtvovanjem nadmašila i svoje starije drugove.

- Na mestu gde je formirana Gupčeva brigada, redovno se na dan njenog formiranja sastaju njeni nekadašnji pripadnici i mnogi drugi poštovaoci narodnooslobodilačke borbe iz čitave Dolenjske.

- Pri Ožbaltu na Dravi svečano je obeležena akcija Šerčerjeve brigade koja je avgusta 1944. godine oslobodila 79 britanskih ratnih zarobljenika i na taj način uverljivo potvrdila saradnju slovenačkih partizana sa snagama antifazišističke koalicije.

SLOVENAČKA CRKVA NEKAD I SAD

Za slovenačku crkvu teško bi se moglo reći da je za vreme II svetskog rata bila fašistička - ističe jedan od čelnika slovenačke boračke organizacije Tone Poljšak i u prilog tome navodi:

- Još pre početka rata javlja se pokret antifazišistički orijentisanih hrišćanskih katolika sa Kocbekom na čelu. To naročito postaje vidljivo posle knjige koju je Kocbek napisao o građanskom ratu u Španiji nastupajući protiv fašizma a u prilog republikanskih snaga.

- U onom delu Slovenije i Slovenačkog primorja koji je posle 1918. ostao pod Italijom, sveštenstvo je uz nacionalni pokret protiv italijanizacije, a od pojave fašizma je antifazišistički nastrojeno i zaslužno za nastanak organizovanog antifazišizma.

- Okupacijom je Slovenija 1941. podeljena na tri dela. U Štajerskoj i Gorenjskoj, koje su držali Nemci, najveći deo sveštenika je prognan u Srbiju i Hrvatsku te ni fizički nije moglo da dođe do veze klera sa fašistima, a najveći deo prognanih sveštenika imao je pozitivan odnos prema NOB-u. Primorski sveštenici masovno se uključuju u antifazišističke organizacije u okviru Osvobodilne fronte. Drukčije je samo je u Ljubljani i Ljubljanskoj pokrajini sa Dolenjskom. Paradoksalno je da biskup Rožman, koji je pobjegao iz rodne Koruške i u Kraljevini Jugoslaviji došao u Ljubljanu, završi kao jedan od glavnih kvislinga i organizator saradanje sa Nemcima kao nastavak prethodne saradnje sa italijanskim okupatorom. Za to je kriv slepi antikomunizam tadašnjeg vođstva Katoličke crkve u Sloveniji.

"Razvitak kolaboracije, ističe Poljšak, nije išao zbog sklonosti ili simpatija prema fašizmu, nego zbog toga što su ljudi iz Crkve narodnooslobodilački pokret poistovećivali sa komunizmom. A to Crkva i danas radi. Danas možemo reći da imamo predstavnike katoličke crkve, mlađu generaciju, koja je neverovatno nekritična prema onome što se zaista događalo u vreme rata. Ispada da je vatikanski koncil obišao Slovenačku crkvu jer je u njoj preovladao nekonzilski duh. Katoličkoj crkvi su vraćena sva imanja, i ona feudalnog izvora. Preteruje se u tome da je sva slovenačka istorijska i kulturna baština katolička. U nekom kondominiju s postojećom vlašću, Crkva se uspeva vratiti u obrazovni postupak i u sve pore javnog života, gde joj po ustavu nema mesta. Javno mnjenje uglavnom odbacuje takvu politizaciju crkve, a antifaziizam kao ideja i društvena praksa za vreme rata još ima svoju vrednost kod znatnog dela stanovništva, uključujući i vernike" - zaključuje Tone Poljšak.

PREDSTAVLJENO NOVO IZDANJE DRUŠTVA

POBEDA NAD FAŠIZMOM, 60 GODINA KASNIJE

U Centru za kulturnu dekontaminaciju predstavljeno je najnovije izdanje Društva za istinu o antifašističkom NOB-u - publikacija "Pobeda nad fašizmom, 60 godina kasnije". Moderator je bila Bora Pavićević, direktorka pomenutog centra, a o knjizi i povodom nje govorili su istoričarke Branka Prpa, direktor Istorijskog arhiva Beograda i Olivera Milosavljević, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu, a u ime izdavača urednik publikacije Nebojša Dragosavac.

U kontekstu tendencije da se izvrši reinterpretacija istorije nasuprot stvarnim zbivanjima i postojećim dokumentima, Branka Prpa je ukazala da su na duži rok svi ti pokušaji osuđeni na propast jer se prava historiografija zasniva na dokumentima a postoji obilje dokumenata koji ne idu u prilog onima koji bi da istoriju kroje po svom nađenju i prema želji ideoloških istomišljenika. Ti dokumenti se mogu trenutno zaobilaziti ali se trajno ne mogu izbesci.

Povodom publikacije "Pobeda nad fašizmom, 60 godina kasnije" i najnovijih veličanja kvislinga Milana Nedića, Olivera Milosavljević je na osnovu analize okupacione štampe ubedljivo prikazala sadržinu i suštinu Nedićeve propagande što demantuje sve pokušaje da se Nedić prikaže kao dobročinitelj i spasitelj, to jest kako je on sam sebe predstavljao.

Inicijalno jezgro knjige čine izlaganja na tribini koju je Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji organizovalo povodom 60. godine pobede nad fašizmom. Pridruženo im je, na osnovu tematske sličnosti i koncepcije publikacije, više drugih priloga prethodno već objavljenih u pojedinim listovima ili specijalno napisanih za ovu publikaciju, pri čemu su zastupljeni autori iz gotovo svih delova nekadašnje Jugoslavije. Time je čitaocima skrenuta pažnja da se, uz određene specifičnosti, u svakoj sredini raspravlja o fašizmu i neofašizmu, te da je aktuelna antifašistička borba čvrst integrativni činilac i u današnjim okolnostima baš kao što je to bila i u vreme II svetskog rata.

Pod zajedničkim naslovom "Jubilej antifašističke pobede: šta je to i kako slavila Srbija", u prvom delu knjige, uz javna reagovanja Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji povodom obeležavanja 60. godišnjice pobede nad fašizmom, nalaze se prilozii:

● "Odnos prema fašizmu i antifašizmu - izraz političke zrelosti" - autor Latinka

Perović;

● "Da li je fašizam samo neponovljiva ružna prošlost" - autor Živorad Kovačević;

● "Slave se gubitnici da bi njihova ideologija nastavila da živi" - autor Olivera Milosavljević;

● "Proslava 60. godišnjice pobede nad nacifašizmom - tužna slika današnje Srbije" - autor Žarko Korać;

● "Odricanjem od antifašizma - Srbija ignoriše vrednosti na kojima se temelji ujedinjena Evropa" - autor Dubravka Stojanović.

Već i sami naslovi upućuju na suštinu a kao rezime mogu da se navedu reči izgovorene na pomenutoj tribini "U prvi mah, Srbija je delovala konfuzno, ali se odmah pokazalo da je konfuzija prividna. Iz slabog srpskog društva, koje su u poslednjoj deceniji i po anestetizirali etnički nacionalizam, ratovi za teritorije i ratni zločini, došla su upozorenja da se antifašizam u Srbiji, kao deo jugoslovenskog antifašizma, opasno relativizuje. I to na više načina: ignorisanje neposredne prošlosti, ravnodušnošću vlasti prema pojavama fašizma, antisemitizma i revanšizma, prećutkivanjem strane koja je u II svetskom ratu predstavljala nimalo zanemarljiv deo antihitlerovske koalicije." "Zato je obeležavanje Dana pobede nad fašizmom dobilo u Srbiji fantomski karakter - slavili su se gubitnici da bi njihova ideologija nastavila da živi".

Naslov drugog dela "Fašizam i antifašizam juče i danas" upućuje na polazište da fašizam nije jednom zauvek pobeđen mada je uverenje o definitivnoj pobi i neaktuelnosti antifašističke borbe prisutno čak i među pojedinim učesnicima narodnooslobodilačkog rata. Nažalost, u našoj sredini suočeni smo i danas ne samo sa raznim pojavama neonacizma i neofašizma već i sa pravom ofanzivom reafirmacije idejnih postulata profašističkih političkih orijentacija, pri čemu se sve to pretočilo i pretače u surovu praksu obeleženu već počinjenim zločinima u ime "krvi i tla" a zločini se i dalje prizivaju i najavljuju poduhvatima nacionalnih strojeva, dveri, obraza i njima sličnih, koji svi zajedno, sami za sebe, i ne bi zasluživali veću pažnju da ih, posredno ili direktno, ne podržavaju i snage iz državnog, političkog, klerikalnog pa i intelektualnog vrha. Otuda i potreba organizovane antifašističke borbe i okupljanja svih progresivnih, istinski demokratskih snaga. Progresivnost i demokraciost podrazumevaju i antifašizam. Baš zbog vred-

nosti koje ga određuju, antifašizam je ugrađen i u temelje savremene Evrope. Dakle, ako zaista težimo da se nađemo u toj evropskoj zajednici, antifašizam nam je jedan od najpouzdanijih orijentira, a oni koji mu okreću leđa - žele u stvari u neki drugi svet i, što je još gore, u neki od davno prohujalih vekova.

U ovom delu publikacije objavljeni su prilozii:

● "Nacifašizam - istorija i savremenost" Janeza Stanovnika;

● "Kako su se istopila integrativna dostignuća antifašističke borbe jugoslovenskih naroda" i "Antifašizam i neofašizam u ritmu dnevne politike" Nikole Viskovića;

● "Borbu protiv fašizma nikada ne treba smatrati završenom" Esada Bajtala;

● "Marginalizacijom antifašizma osporava se slobodan i demokratski razvoj" Bogića Bogičevića.

Treći deo knjige - "Četnici i neočetnici, isti program, ista je i kama" uvršten je u publikaciju sa ciljem da se ukaže na neposrednost programsku, ideološko-političku povezanost zločina počinjenih u II svetskom ratu i onih u poslednjoj deceniji XX veka. To je posebno aktuelno s obzirom da su četnici zakonom koji je usvojio srpski parlament proglašeni za antifašiste, baš kao što je nešto ranije u škole uvedena veronauka, doduše uz neuspeli pokušaj da se iz njih izbace Darwin i njegova evolucionistička teorija.

Tu su prilozii:

● "Tajna Dražinog (američkog) ordena" čiji je autor mladi engleski istoričar Marko Attila Hoare;

● "Moljević u Memorandumu, vaskrs četništva u poslednjim ratovima" - autor Dragoljub Todorović;

● Četnička kolaboracija u II svetskom ratu - autor Đuro V. Rodić.

Čineći napore, u okviru svojih više nego skromnih materijalnih mogućnosti, da ovu publikaciju učini dostupnom javnosti, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji učinilo je to sa uverenjem da će se ti napori potvrditi kao opravdani ako objavljeni tekstovi doprinesu da se i u sopstvenim sredinama, lakše i na vreme, prepoznaju i razobličavaju maske neofašizma bez obzira da li se on javlja kao rasizam, šovinizam, ksenofobija, klerofašizam, negiranje elementarnih ljudskih prava, ili na ma koji drugi otvoreni ili prikriveni način. A svest da ta opasnost postoji - poziv je na nemirenje i podsticaj za angažovanje.